

Kysely oikeuksien toteutumisesta vammaisten henkilöiden arjessa

Raportti keskeisistä kyselytuloksista

Tea Hoffrén
Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Sisällys

Johdanto	3
Tiivistelmä	4
Taustaa	5
YK:n vammaissopimus	5
Vammaissopimuksen kansallinen täytäntöönpano ja seuranta	5
Vammaissopimuksen kansallinen toimintaohjelmatyö	6
Kyselyn esittely	7
Vastaajat	8
Kyselyn tulokset	10
Tärkeimmät edistettävät asiat	11
Parhaiten ja huonoiten toteutuneet oikeudet vastausten perusteella	13
Vastauksen aihealueittain	14
Vammaisten henkilöiden osallisuus päätöksenteossa	14
Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	16
Tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen	22
Esteettömyys ja saavutettavuus	25
Eläminen itsenäisesti ja osallisuus	30
Liikkuminen	37
Koulutus	41
Terveys ja kuntoutus	45
Työ ja työllistyminen	49
Riittävä elintaso ja sosiaaliturva	51
Kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoiminta ja liikunta	54
Lopuksi ja tulosten hyödyntäminen	59
Liite	60

Johdanto

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE teki kyselyn vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta taustatueksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen (vammaissopimus) kansalliselle toimeenpanolle ja toimintaohjelmatyölle. Kysely tehtiin syksyllä 2017. Kyselyn tavoitteena on antaa tietoa siitä, miten vammaiset henkilöt, heidän läheisensä sekä vammaisjärjestö- ja vammaisneuvostotoimijat kokevat oikeuksien toteutuvan arjessa.

Kyselyllä haluttiin saada tietoa siitä, miten eri oikeuksien koetaan toteutuvan, minkä asioiden edistämistä pidetään kaikista tärkeimpänä ja miten vastaajien mielestä näiden oikeuksien toteutumista tulisi edistää.

Suomi on ratifioinut YK:n vammaissopimuksen. Vammaissopimus on siten osa kansallista velvoittavaa lainsäädäntöä. Sopimus velvoittaa jäsenvaltiot toisaalta osallistamaan vammaiset henkilöt kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon ja toisaalta keräämään tietoa sopimukseen perustuvien velvoitteiden täytäntöönpanosta ja esteistä, joita vammaiset henkilöt kohtaavat käyttäessään oikeuksiaan.

Kysely on yksi keino osallistaa vammaiset henkilöt toimintaohjelman tavoitteiden määrittelyyn ja vammaissopimuksen toimeenpanon suunnitteluun sekä kartoittaa oikeuksien toteutumisen nykytilaa. Kysely ei tarjoa kaikenkattavaa kuvaa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta, mutta tarjoaa tärkeän tilannekuvan siitä, miten eri oikeudet toteutuvat ja miten niiden toteutumista voisi edistää.

Tiivistelmä

Kysely tehtiin tukemaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallista täytäntöönpanoa. Kyselyllä haluttiin selvittää, miten vammaisten henkilöiden oikeuksien koetaan toteutuvan arjessa, minkä asioiden edistämisen vastaajat kokivat tärkeimmiksi ja miten oikeuksien toteutumista tulisi edistää. Kysely tehtiin syksyllä 2017. Se suunnattiin vammaisille henkilöille, heidän omaisilleen sekä vammaisneuvosto- ja vammaisjärjestötoimijoille avoimella sähköpostijakelulla. Kyselyyn saatiin yhteensä 577 vastausta.

Vastaajat kokivat kaiken kaikkiaan oikeuksien toteutuvan melko huonosti. Oikeuksista parhaiten koettiin toteutuvan vammaisten henkilöiden pääsy terveyspalveluihin yhdenvertaisesti muiden kanssa. Tosin tämän osalta koettiin olevan paljon alueellisia eroja. Huonoiten koettiin toteutuvan oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Huomiota kiinnitettiin ennen kaikkea asenneongelmiin, joiden koettiin olevan esteenä oikeuden toteutumiselle.

Kautta kyselyn eri osa-alueiden korostui tarve lisätä tietoisuutta yhteiskunnassa vammaisten henkilöiden oikeuksista. Tässä yhteydessä kaivattiin koulutusta, tiedotusta ja asenteisiin vaikuttamista. Esiin nostettiin myös yhdenvertaisuuden varmistaminen suhteessa muuhun väestöön. Vastauksissa korostettiin myös vammaisten henkilöiden osallistamista heitä itseään koskevaan päätöksentekoon sekä yksilötasolla tehtäessä päätöksiä esimerkiksi palveluista että myös yhteiskunnallisen päätöksenteon tasolla.

Esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistaminen katsottiin edellytyksinä muiden oikeuksien toteutumiselle ja tosiasiallisten toimintaedellytysten takaamiselle. Esteettömyys ja saavutettavuus haluttiin nähdä laajasti eri vammaisryhmien erityistarpeet huomioon ottaen. Saavutettava viestintä nousi myös vahvasti esiin. Vastauksissa tuotiin esille muun muassa selkokielen ja viittomakielen viestinnän tarve sekä saavutettavuuden huomiointi digitaalisissa palveluissa.

Kyselyssä pyydettiin vastaajia nimeämään ne osa-alueet, joihin erityisesti tulisi kiinnittää huomiota seuraavan kahden vuoden aikana. Kaikista tärkeimmäksi esitettäväksi asiaksi nousi riittävä elintaso ja sosiaaliturva. Tämän kohdalta huolta kannettiin etenkin minimoitointitulon, kuten takuueläkkeen, varassa elävistä vammaisista ihmisistä, joilla on myös paljon vammasta tai sairaudesta aiheutuvia kustannuksia.

Toiseksi tärkeimpänä edistettävänä asiana nostettiin eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä. Vastauksissa korostettiin tuettua päätöksentekoa ja vammaisten ihmisten mielipiteiden kuulemistakin. Osallisuutta katsottiin vahvistettavan parhaiten antamalla vammaisille henkilöille mahdollisuuden tulla kuulluiksi ja antaa heille heidän tarvitsemansa apu ja tuki.

Itsenäisen elämän osana yhteisöä katsottiin mahdollistuvan esteettömän ympäristön ja riittävien yksilöllisten palveluiden ja riittävän toimeentulon turvin. Tärkeänä nähtiin erityisesti asumispalvelut, henkilökohtainen apu ja kuljetuspalvelut sekä riittävä sosiaaliturva. Uhkana nähtiin kilpailutus, jonka katsottiin vähentävän osallisuutta ja yksilöllisten tarpeiden huomiointia.

Taustaa

YK:n vammaissopimus

Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehty YK:n yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja tulivat Suomessa voimaan kesäkuussa 2016. Vammaissopimuksen tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, edistää ja suojella näitä oikeuksia ja vapauksia sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista.

Vammaissopimus koostuu 50 artiklasta. Läpileikkaavia artikloja ovat määräykset sopimuksen tarkoituksesta, yleisistä periaatteista ja velvoitteista, tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta, vammaisista naisista ja lapsista, tietoisuuden lisäämisestä, esteettömyydestä ja saavutettavuudesta sekä vammaissopimuksen kannalta olennaisista määritelmistä. Nämä tulee ottaa huomioon kaikkien artiklojen sisältöä tulkittaessa.

Muut vammaissopimuksen artiklat sisältävät tarkempia määräyksiä sopimuksen edellyttämistä kansallisista toimenpiteistä sekä määräyksiä kansainvälisestä yhteistyöstä, kansallisesta valvontajärjestelmästä, yleissopimuksen kansainvälisestä valvontajärjestelmästä ja sopimuspuolten kokouksesta.

Vammaissopimuksen mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaissopimuksella lisätään tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista, mikä parantaa heidän mahdollisuuksiaan osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Tietoisuuden lisäämisellä vaikutetaan asenteiden muutoksen kautta yksilön asemaan. Vammaissopimus lisää myös vammaisten henkilöiden tietoisuutta omista oikeuksistaan.

Vammaissopimus korostaa vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen osallistamista ja osallistumista kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon. Vammaissopimus takaa vammaiselle henkilölle oikeuden elää itsenäisesti osana yhteisöä. Peruspalveluiden tulee olla vammaisen henkilön saavutettavissa. Tarvittaessa tulee olla saatavilla myös yksilöllisiä erityispalveluita.

Vammaissopimuksen kansallinen täytäntöönpano ja seuranta

Vammaissopimuksen täytäntöönpanoa varten kansallisina yhteystahoina toimivat ulkoasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen on perustettu kansallinen koordinaatiojärjestelmä, vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on helpottaa sopimuksen kansallista täytäntöönpanoa valtionhallinnossa.

Itsenäisen ja riippumattoman rakenteen tehtävistä huolehtivat eduskunnan oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta, jotka muodostavat kansallisen ihmisoikeusinstituution. Rakenteen tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaissopimuksen täytäntöönpanoa.

Vammaissopimuksen kansallinen toimintaohjelmatyö

Vammaissopimuksen kansallisen toimintaohjelman laatimisesta säädetään vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnasta annetussa asetuksessa. Neuvottelukunnan tulee laatia toimikaudelleen toimintaohjelma. Ensimmäinen toimikausi on 1.1.2017–30.4.2019. Toimintaohjelmassa määritellään yleissopimuksen täytäntöönpanon edistämisen keskeiset kansalliset tavoitteet, niitä edistävät keinot sekä tarvittavan seuranta. Toimintaohjelma on hallituksen toimintaohjelma, jonka toteutukseen ja tavoitteisiin eri ministeriöt sitoutuvat.

Toimintaohjelmalla pannaan täytäntöön kansallisesti vammaissopimusta. Siten myös tässä työssä on huomioitava vammaissopimuksen mukainen velvoite osallistaa vammaiset henkilöt heitä edustavien järjestöjen kautta täysimääräisesti koko prosessiin. Toimintaohjelmatyötä koordinoi vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta, jossa on vammaisjärjestöjen nimeämänä 6 vammaisjärjestöjen edustajaa. Neuvottelukunta on myös valinnut keskuudestaan toimintaohjelmatyöryhmän, jossa niin ikään on edustus vammaisjärjestöistä.

Toimintaohjelmatyön tueksi haluttiin kuulla laajemmin vammaisjärjestöjä ja vammaisia henkilöitä itseään. Tätä varten järjestettiin valtakunnallisille vammaisjärjestöille kuulemistilaisuus, jossa järjestöjä pyydettiin nostamaan esiin tärkeimpiä asioita, joita ensimmäisessä toimintaohjelmassa tulisi nostaa esiin. Vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa ja vammaisjärjestöjen ja vammaisneuvostojen kuulemiseksi tehtiin myös tämä kysely.

Kuulemisesta on tehty tiivistelmä ja kyselystä tämä raportti, jotka on huomioitu toimintaohjelmaa varten ministeriöiden kanssa käytävissä keskusteluissa ja sitä kautta toimenpiteitä laadittaessa.

Toimintaohjelmaa laadittaessa tavattiin vammaisten henkilöiden oikeuksien kannalta keskeiset ministeriöt. Tavatut ministeriöt olivat opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö ja ulkoasiainministeriö. Tapaamisten pohjalta laaditaan eri hallinnonaloille konkreettiset toimenpiteet, joiden avulla vammaissopimusta toimeenpannaan kansallisesti.

Kyselyn esittely

Kysely toteutettiin suomeksi ja ruotsiksi webropol-kyselynä. Kyselyä levitettiin eteenpäin sähköpostilistojen ja VANEn Twitter-tilin kautta, lisäksi kyselystä tiedotettiin VANEn kokouksessa ja VANEn kotisivuilla. Sähköpostilla kysely lähti kunnallisille vammaisneuvostoille, valtakunnallisille vammaisjärjestöille, THL:n Vammaisasiat-sähköpostilistan kautta ja Ihmisoikeuskeskuksen verkostojen kautta. Kyselyn saatteessa oli pyyntö välittää viestiä eteenpäin sopivissa verkostoissa. Kysely oli auki 15.8.–15.9.2017.

Kyselyn saatteessa vastaajia pyydettiin arvioimaan omasta näkökulmastaan nykytilaa omassa arkiympäristössä ja listaamaan kunkin omasta mielestä keskeisimpiä kehittämiskohteita. Kyselyyn pyydettiin vastaamaan vammaisia henkilöitä, vammaisten henkilöiden omaisia ja läheisiä sekä vammaisjärjestöjen ja kunnallisten vammaisneuvostojen toimijoita.

Kyselyssä oli yhteensä 39 kysymystä. Näistä 29 oli monivalintakysymyksiä ja loput avoimia kysymyksiä. Kyselyn alussa oli neljä taustatietokysymystä. Kysely noudatteli tulevan toimintaohjelman suunniteltua rakennetta niin, että jokaiselta toimintaohjelman sisältöalueelta oli monivalintakysymys, jossa pyydettiin arvioimaan oikeuden toteutumista vastaajan omasta näkökulmasta. Vastausvaihtoehdot näissä monivalintakysymyksissä olivat: hyvin, melko hyvin, ei hyvin eikä huonosti, melko huonosti, huonosti ja en osaa sanoa. Toisessa kysymyksessä pyydettiin kertomaan, kuinka kyseistä asiaa tulisi edistää.

Toimintaohjelman ja samalla kyselyn sisältöalueet ovat: vammaisten henkilöiden osallisuus päätöksenteossa, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen, esteettömyys ja saavutettavuus, eläminen itsenäisesti ja osallisuus, liikkuminen, koulutus, terveys ja kuntoutus, työ ja työllistyminen, riittävä elintaso ja sosiaaliturva, kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoiminta sekä liikunta ja urheilu.

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää oikeuksien toteutumisen tilaa vammaisten ihmisten arjessa heidän ja heidän läheistensä näkökulmasta ja selvittää prioriteetteja sille, mitä asioita toimintaohjelmassa tulisi käsitellä ja miten oikeuksien toteutumista voidaan edistää. Kyselyyn tuli yhteensä 577 vastausta, joista 522 tuli suomenkieliseen kyselyyn ja 55 ruotsinkieliseen kyselyyn.

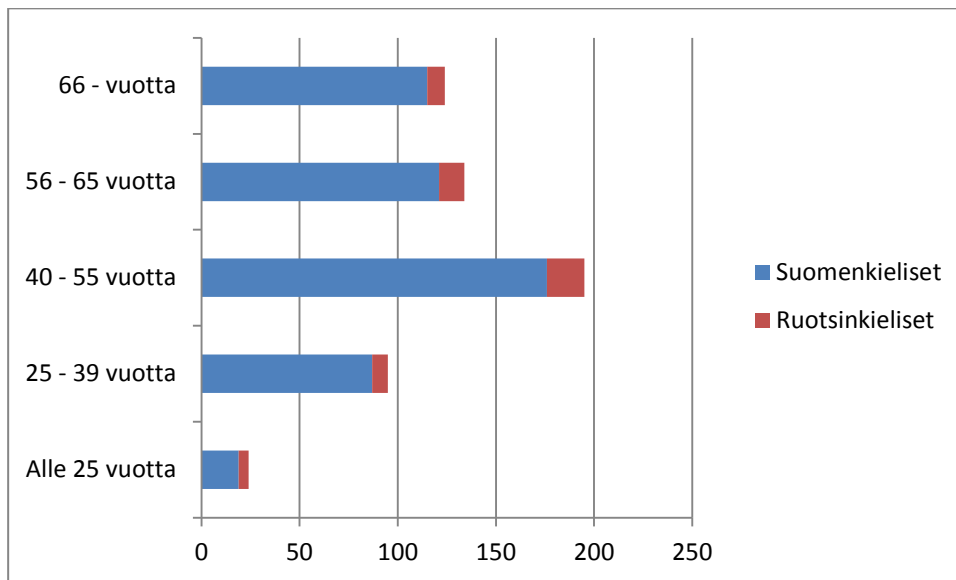
Tiedossa on, että kyselyn toteutukseen ja vammaisten ihmisten kuulemiseen tulisi jatkossa pohtia myös muita tapoja, ja saada myös kyselystä esteettömämpi ja saavutettavampi. On huomioitava, että kaikki vammaiset henkilöt eivät kykene vastaamaan yleiskieliseen sähköiseen webropol-kyselyyn. Tämän vuoksi kysely suunnattiin vammaisten henkilöiden lisäksi myös omaisille ja vammaisjärjestö- ja vammaisneuvostotoimijoille. Vastauksista on erotettavissa kuitenkin vammaisten ihmisten omat vastaukset.

Kyselyissä esiin tulleet asiat huomioidaan toimintaohjelmatyössä, mutta samalla tiedostetaan, että otos ei ole kattava, eikä kaikilla vammaisilla henkilöillä ole ollut tosiasiallisesti mahdollista vastata kyselyyn. Lisäksi vammaissopimuksessa korostetaan myös vammaisten lasten kuulemistakin, johon tulisi kehittää käytäntöjä.

Vastaajat

Vastaajia oli yhteensä 577. Vastaajia oli ruotsinkieliseen kyselyyn 55 ja suomenkieliseen kyselyyn 522.

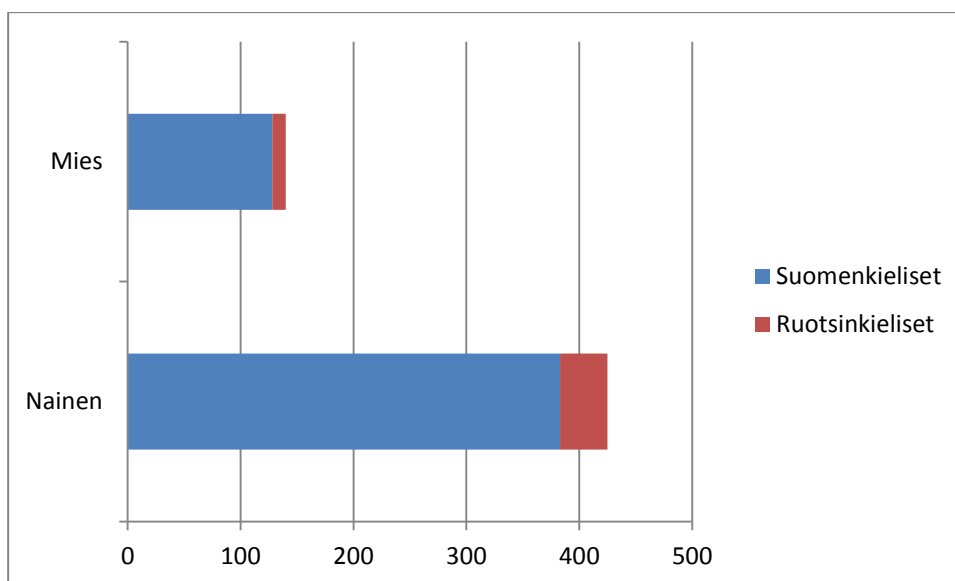
Kuvio 1: Kysymykseen vastaajat ikäryhmittäin (suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen kyselyyn vastanneet)

Kuvio 1 tekstinä:

	Kaikki	Suomenkieliset	Ruotsinkielisen
Alle 25 vuotta	24	19	5
25 - 39 vuotta	95	87	8
40 - 55 vuotta	195	176	19
56 - 65 vuotta	134	121	13
66 - vuotta	124	115	9

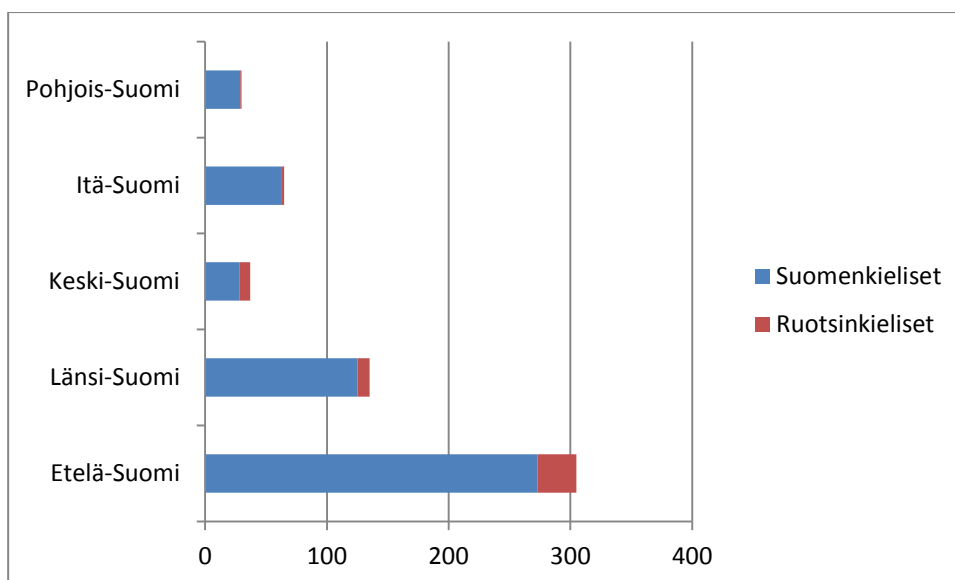
Kuvio 2: Sukupuoli (suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen kyselyyn vastanneet)

Kuvio 2 tekstinä:

Sukupuoli	Kaikki	Suomenkieliset	Ruotsinkieliset
Nainen	425	383	42
Mies	140	128	12

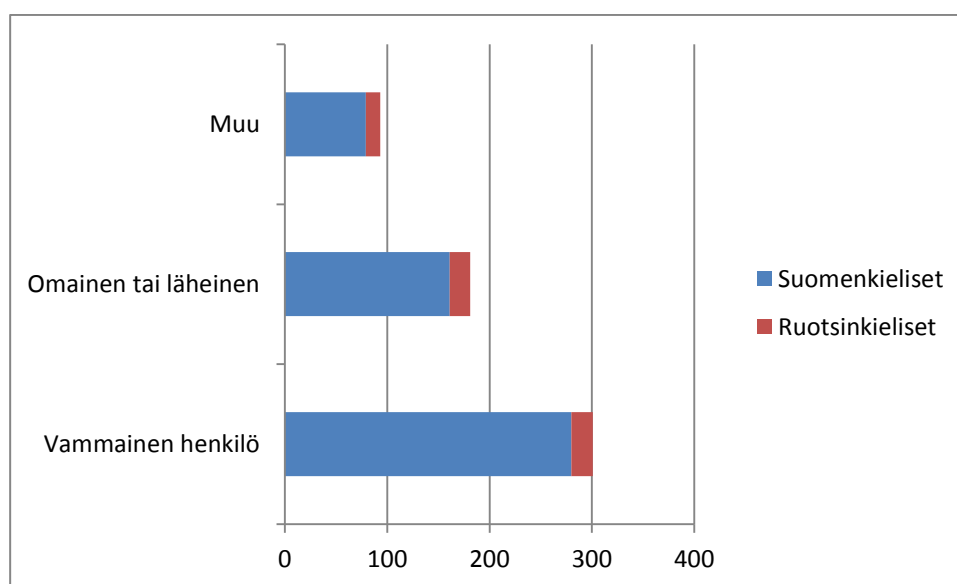
Kuvio 3: Asuinalue (suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen kyselyyn vastanneet)

Kuvio 3 tekstinä:

Asuinalue	Kaikki	Suomenkieliset	Ruotsinkieliset
Etelä-Suomi	305	273	32
Länsi-Suomi	135	125	10
Keski-Suomi	37	28	9
Itä-Suomi	65	63	2
Pohjois-Suomi	30	29	1

Kuvio 4: Kyselyn vastaamisen peruste (suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen kyselyyn vastanneet)

Kuvio 4 tekstinä:

	Kaikki	Suomenkieliset	Ruotsinkieliset
Vammaisen henkilö	301	280	21
Omainen tai läheinen	181	161	20
Muu	93	79	14

Kyselyn tulokset

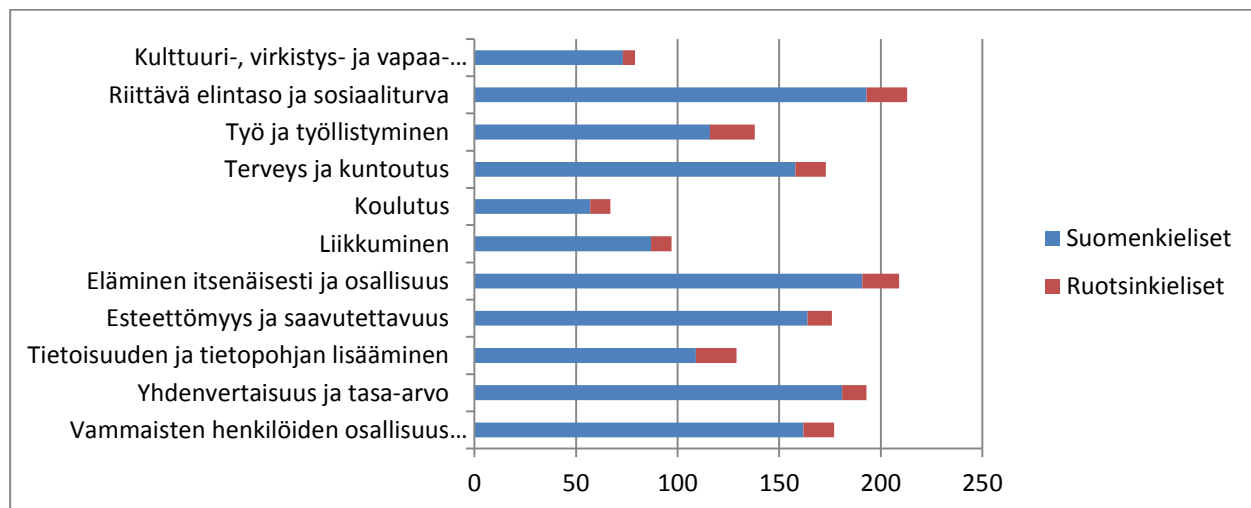
Tulokset esitetään niin että suomen- ja ruotsinkieliset vastaukset on yhdistetty. Monivalintakysymysten kohdalla on erikseen esitetty kaikkien vastaajien vastaukset ja vammaisten henkilöiden vastaukset. Avointen kysymysten vastaukset on esitetty niin, että niistä on poimittu toistuvia teemoja ja nostettu joitain yksittäisiä kommentteja tai osia kommentteista sitaateissa tekstiin.

Tärkeimmät edistettävät asiat

Kyselyssä haluttiin selvittää, mitä osa-alueita vastaajat pitivät kaikkein tärkeimpinä edistettävänä toimintaohjelmakaudella. Osa-alueet olivat: vammaisten henkilöiden osallisuus päätöksenteossa, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen, esteettömyys ja saavutettavuus, eläminen itsenäisesti ja osallisuus, liikkuminen, koulutus, terveys ja kuntoutus, työ ja työllistyminen, riittävä elintaso ja sosiaaliturva, kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoiminta ja liikunta. Vastaajien pyydettiin valitsemaan kaksi tärkeintä. Avoimissa vastauksissa tuotiin esille se, että kysymys on hankala, koska kaikki osa-alueet ovat tärkeitä.

Tärkeimmiksi edistettäviksi asioiksi nostettiin riittävä elintaso ja sosiaaliturva (213 vastaajaa), eläminen itsenäisesti ja osallisuus (209 vastaajaa) ja yhdenvertaisuus ja tasa-arvo (193 vastaajaa). Vammaisten henkilöiden tärkeimmäksi nostettiin riittävä elintaso ja sosiaaliturva (213 vastaajaa). Sen sijaan seuraavaksi tärkeimmiksi nostettiin osallisuus päätöksenteossa (112 vastaajaa) ja esteettömyys ja saavutettavuus (112 vastaajaa).

Kuvio 5: Tärkeimmät edistettävät asiat seuraavan kahden vuoden aikana (suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen kyselyyn vastanneet) Kysymys lomakkeessa: Mitkä seuraavat vammaissopimuksen osa-alueista ovat tärkeimpiä edistettäviä seuraavan kahden vuoden aikana? (Valitse kaksi)

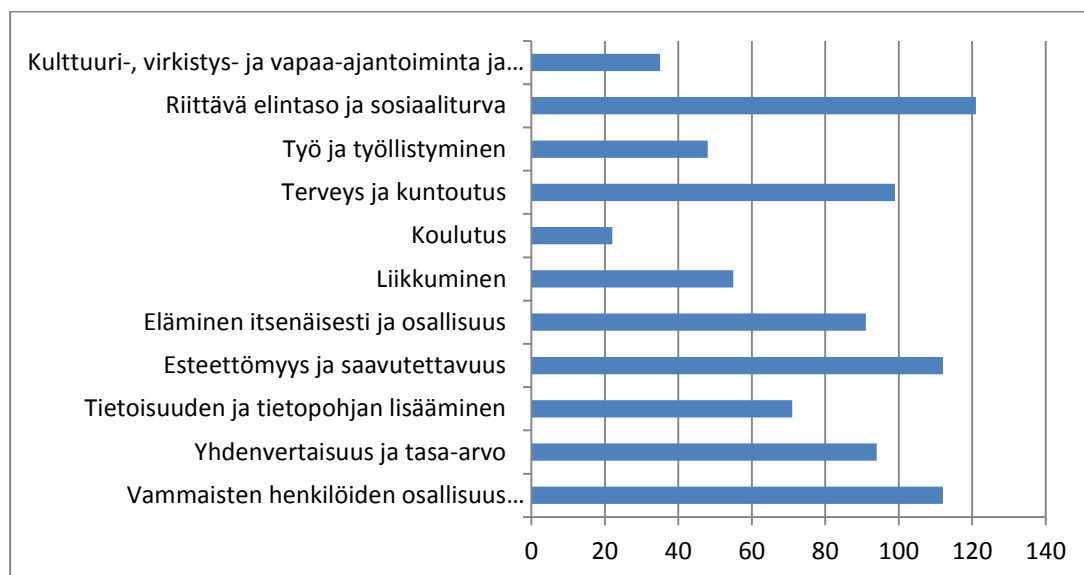

Kuvio 5 tekstinä:

	Kaikki	Sk.	Rk.
Vammaisten henkilöiden osallisuus päätöksenteossa	177	162	15
Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	193	181	12
Tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen	129	109	20
Esteettömyys ja saavutettavuus	176	164	12
Eläminen itsenäisesti ja osallisuus	209	191	18
Liikkuminen	97	87	10
Koulutus	67	57	10
Terveys ja kuntoutus	173	158	15
Työ ja työllistyminen	138	116	22
Riittävä elintaso ja sosiaaliturva	213	193	20
Kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoiminta ja liikunta	73	73	6

(Sk=suomenkieliset ja Rk=ruotsinkieliset)

Kuvio 6: Tärkeimmät edistettävät asiat.Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 6 tekstinä:

Vammaisten henkilöiden osallisuus päätöksenteossa	112
Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	94
Tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen	71
Esteettömyys ja saavutettavuus	112
Eläminen itsenäisesti ja osallisuus	91
Liikkuminen	55
Koulutus	22
Terveys ja kuntoutus	99
Työ ja työllistyminen	48
Riittävä elintaso ja sosiaaliturva	121
Kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoiminta ja liikunta	35

Parhaiten ja huonoiten toteutuneet oikeudet vastausten perusteella

Kunkin valitun teeman osalta kysyttiin, kuinka hyvin vastaaja kokee kunkin oikeuden toteutuvan. Tähän on koottu ne osa-alueet, joiden koetaan toteutuvan parhaiten eli joiden kohdalla on eniten hyvin tai melko hyvin vastauksia ja ne osa-alueet, joiden koetaan toteutuvan huonoiten, eli joiden kohdalla on eniten huonosti tai melko huonosti vastauksia.

Kun otetaan kaikkien vastaajien vastaukset huomioon, parhaiten koetaan toteutuvat pääsy terveystalouteihin yhdenvertaisesti muiden kanssa (225 hyvin tai melko hyvin -vastausta); tiedon saatavissa olo yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi ja pääsy kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluihin (molemmat 166 vastausta) sekä oikeus osallistua opetukseen (144 vastausta). On kuitenkin huomioitava, että näistä ainoastaan oikeuden terveystalouteihin kohdalla oli enemmän melko hyvin tai hyvin -vastausta kuin melko huonosti tai huonosti -vastausta.

Kun tuloksista erotellaan pelkästään vammaisten henkilöiden vastaukset, lista on hieman erilainen. Parhaiten (eniten hyvin tai melko hyvin -vastausta) koettiin toteutuvan pääsyn terveystalouteihin (140 vastausta), oikeuden osallistua kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan (97 vastausta), tiedon saatavuus yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi (87 vastausta) ja oikeuden osallistua liikuntaan ja urheiluun (86 vastausta). Myös vammaisten henkilöiden vastauksissa pääsy terveyteen oli ainoa kysymys, jossa oli enemmän melko hyvin tai hyvin kuin melko huonosti tai huonosti -vastausta.

Huonoiten (eniten melko huonosti tai erittäin huonosti vastauksia) koettiin toteutuvan oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa (434 vastausta), toimijoiden tietoisuus vammaisten henkilöiden oikeuksista (409 vastausta), vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus (357 vastausta) ja oikeus tuettuun päätöksentekoon (343 vastausta). Oikeuden työhön koettiin siis toteutuvan kaikkein huonoiten. Peräti 267 vastaajaa koki oikeuden toteutuvan huonosti ja 167 melko huonosti.

Jälleen, kun erotellaan vastauksista vammaisten henkilöiden vastaukset, lista on hieman erilainen. Huonoiten (eniten huonosti tai melko huonosti -vastausta) koettiin toteutuvan oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa (224 vastausta), toimijoiden tietoisuus vammaisten henkilöiden oikeuksista (200 vastausta), yhdenvertaisuus (182 vastausta), oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan (175 vastausta).

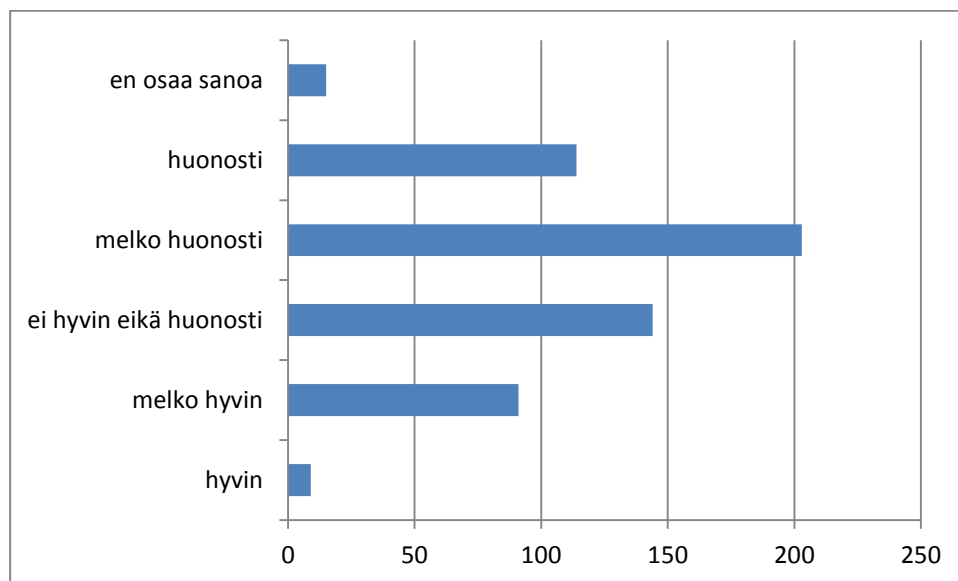
Yhtenä tuloksena voidaan todeta se, että eniten en osaa sanoa -vastausta tuli kysymyksiin koskien oikeutta kieli- ja kulttuuri-identiteetin tueksi ja oikeutta tueksi ja kohtuullisiin mukautuksiin koulutuksessa (molemmilla 149 kpl), oikeutta osallistua oppimiseen (143 kpl) ja koskien vammaisten lasten oikeuksia (140 kpl).

Vastauksen aihealueittain

Vammaisten henkilöiden osallisuus päätöksenteossa

Vammaissopimus edellyttää, että vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksenteossa neuvotellaan vammaisten henkilöiden kanssa ja heidät osallistetaan päätöksentekoon. Myös vammaiset lapset tulee osallistaa heitä koskevaan päätöksentekoon. Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin tämä oikeus toteutuu ja miten oikeuden toteutumista voisi vahvistaa.

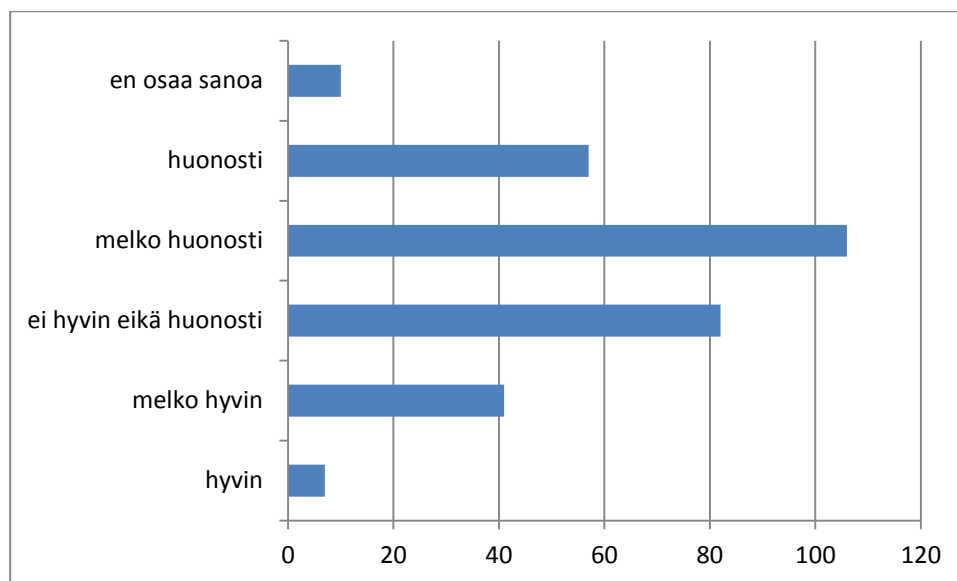
Kuvio 7: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden osallistaminen tällä hetkellä toteutuu? Kaikki vastaukset.

Kuvio 7 tekstinä:

hyvin	9
melko hyvin	91
ei hyvin eikä huonosti	144
melko huonosti	203
huonosti	114
en osaa sanoa	15

Kuvio 8: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden osallistaminen tällä hetkellä toteutuu? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio tekstinä 8:

hyvin	7
melko hyvin	41
ei hyvin eikä huonosti	82
melko huonosti	106
huonosti	57
en osaa sanoa	10

"Pikkuisen pitäisi kuunnella"

Vastauksia avokysymykseen vammaisten henkilöiden osallistamisen kehittämisestä

Kysymyksessä kysyttiin, miten vammaisten henkilöiden osallistamista tulisi kehittää. Vastauksissa perättiin aitoa kuulemistä. Useat vastaajat korostivat sitä, että kuulemiselle pitäisi varata riittävät resurssit, riittävästi aikaa ja halua selvittää vammaisten henkilöiden mielipide. Lisäksi puhuttiin siitä, että kuulemisella ja osallistamisella tulisi aidosti olla merkitystä päätöksenteossa.

Paljon puhuttiin myös osallistumisen edellytyksistä ja niiden turvaamisesta. Tiedonsaanti, tietoisuuden lisääminen ja koulutus koettiin tärkeänä. Vastauksissa korostettiin myös laajasti esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä riittäviä palveluita ja niiden merkitystä sille, että vammaisen ihmiset on ylipäättään mahdollista osallistua. Osallistumisen edellytyksenä nähtiin omankielinen tieto. Vastauksissa toistui useasti tiedonsaanti viittomakielellä ja selkokielellä. Myös vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käyttöä ja tietoa niistä pidettiin erittäin tärkeänä ja samalla asiana, joka ei riittävästi toteudu tällä hetkellä. Tulkkauspalveluiden ja tulkkien merkityksestä oli monta vastausta.

”On vaikea osallistua, ellei tiedä asioista, eikä omalla kielellä ole mahdollisuutta saada sitä tietoa”

Osallistamista käsiteltiin pääsääntöisesti kahdella tasolla: ensinnäkin osallisuutta suoraan henkilöä itseään koskevaan päätöksentekoon liittyen esimerkiksi oman asuinpaikan valintaan tai muuhun vammaispalveluita koskevaan päätöksentekoon. Tässä yhteydessä korostettiin sosiaalityöntekijöiden roolia ja osallistavaa palvelusuunnitteluprosessia. Kaivattiin myös aitoja vaihtoehtoja niin, että mielipiteellä olisi merkitystä palvelun toteuttamistavan valintaan. Esiin nostettiin myös lasten kuuleminen. Kilpailutus nähtiin useissa vastauksissa uhkana, joka estää osallistumisen asiakasta itseään koskevaan päätöksentekoon. Myös ihmisten yksilöllisten tarpeiden huomioimista toivottiin nykyistä paremmin.

Toiseksi käsiteltiin osallistumista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Kyselyä levitettiin muun muassa kunnallisten vammaisneuvostojen kautta ja vastauksissa käsiteltiin paljon kunnallisten vammaisneuvostojen toimintaa ja roolia. Jotkut vastaajista näkivät toiminnan hyvänä ja kiittelivät neuvostojen lakisäateistämistä. Toiset taas peräsivät neuvostoille vahvempaa asemaa.

”Asuinalueellamme toimii vammaisneuvosto, jossa vammaisjärjestöt ovat edustettuina. Lisäksi kunnanhallituksen ja hyvinvointipalveluiden valiokunta on asettanut edustajansa vammaisneuvoston kokouksiin. Tieto kulkee suoraan päättäjille.”

”Vammaisneuvostojen asemaa tulisi vahvistaa. Heiltä tulisi ottaa lausuntoja joita joku oikeasti lukisi ja veisi tietoa eteenpäin.”

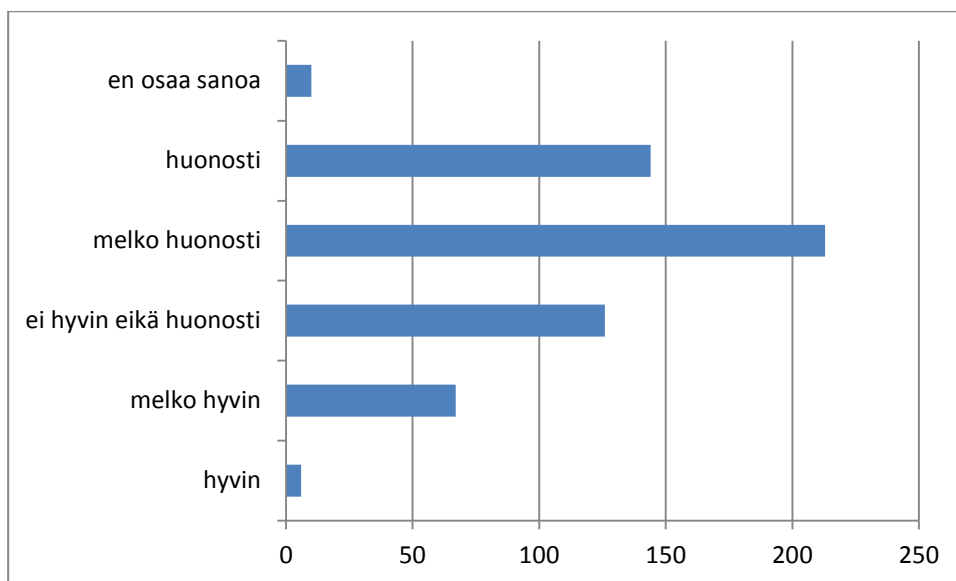
Laajemminkin nähtiin tärkeänä, että vammaisilla ihmisillä on oman asiansa parhaina asiantuntijoina mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Tärkeänä pidettiin sekä vammaisjärjestöjen kautta tapahtuvasta osallistamisesta, mutta myös sitä, että yksittäisillä vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus osallistua.

Vastauksissa käsiteltiin myös puolesta päättämistä ja näennäiskuulemista, ja sitä, että näistä tulisi päästä eroon ja siirtyä tuettuun päätöksentekoon. Myös ihmisten itsemääräämisoikeutta korostettiin.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä. Kaikki ovat oikeutettuja ilman syrjintää yhdenvertaiseen suojaan ja yhdenvertaisiin etuihin. Vammaisuuteen perustuva syrjintä on kielletty. Vammaissopimuksessa on kiinnitetty erityistä huomiota vammaisten lasten ja naisten asemaan. Heidän tulee voida nauttia kaikista oikeuksista yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin yhdenvertaisuus toteutuu ja kuinka hyvin vammaisten lasten ja naisten oikeudet toteutuvat. Lisäksi kysyttiin sitä, kuinka näiden oikeuksien toteutumista tulisi vahvistaa.

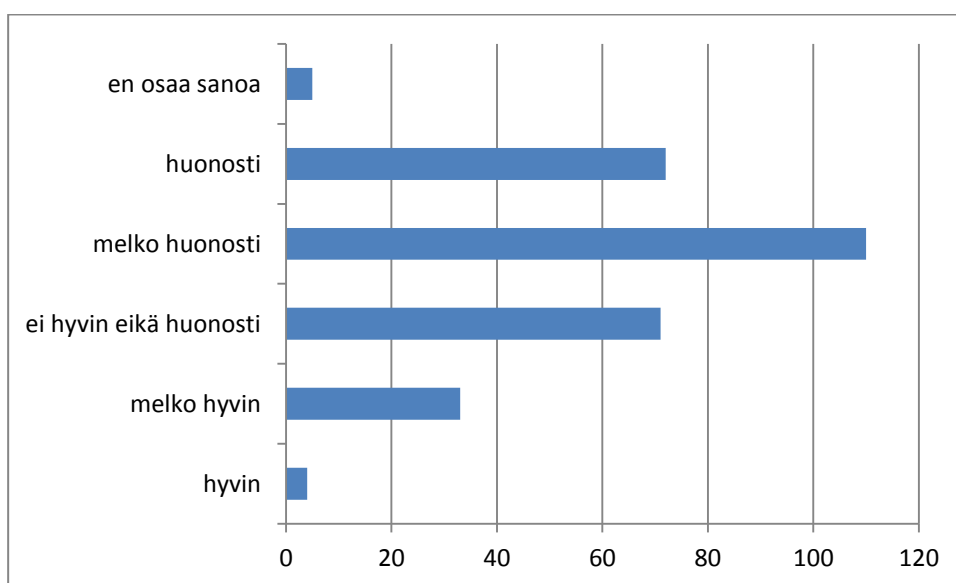
Kuvio 9: Kuinka hyvin vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus toteutuvat? Kaikki vastaukset.

Kuvio 9 tekstinä:

hyvin	6
melko hyvin	67
ei hyvin eikä huonosti	126
melko huonosti	213
huonosti	144
en osaa sanoa	10

Kuvio 10: Kuinka hyvin vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus toteutuu? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 10 tekstinä:

hyvin	4
melko hyvin	33
ei hyvin eikä huonosti	71
melko huonosti	110
huonosti	72
en osaa sanoa	5

”Valvonta, tiedottaminen, viranhaltijoiden kouluttaminen”

Vastauksia avokysymykseen vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden vahvistamisesta

Kysymyksessä kysyttiin vastaajien näkemyksiä siitä, miten vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta tulisi vahvistaa. Avovastauksissa korostui ennen kaikkea tarve asennemuutokselle, tietoisuuden lisäämiselle ja koulutukselle.

Työllisyys- ja palkkauskysymykset nousivat vahvasti esiin tässä kohdassa. Oikeuden työhön ei nähty toteutuvan yhdenvertaisesti. Lisäksi vastauksissa kritisoitiin muun muassa avotyötoimintaa ja siitä saatavaa riittämätöntä korvausta.

”Tällä hetkellä yhdenvertaisuus ei toteudu esimerkiksi työnhaussa. Palkkatuki ei ole riittävä kannustin. Yrityksien tietoisuutta esimerkiksi vamman aiheuttamiin haasteisiin ja tietoisuutta olemassa olevia apuvälineitä kohtaan pitäisi lisätä. (...)”

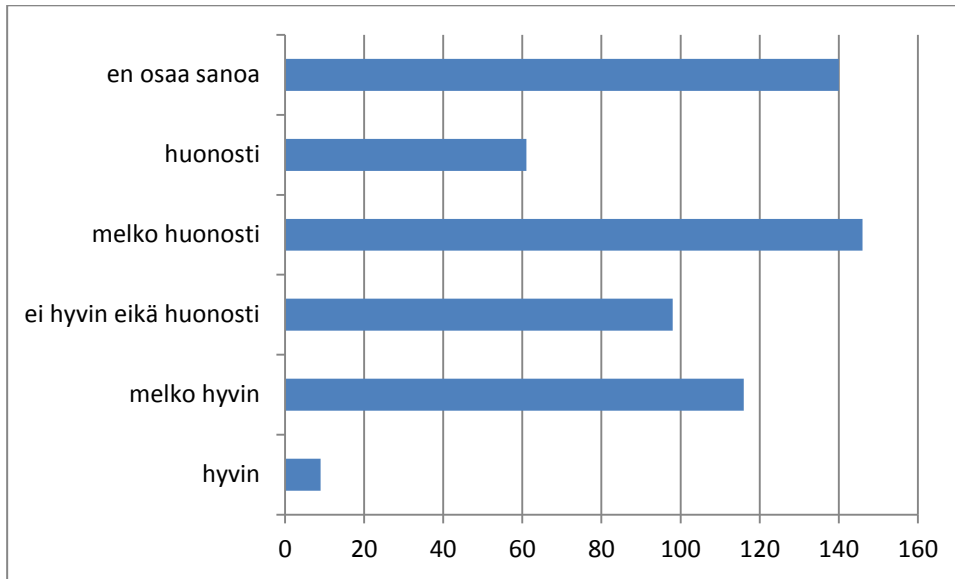
Yhdenvertaisuutta pohdittiin ensinnäkin vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutena suhteessa muuhun väestöön. Toisaalta asiaa pohdittiin eri vammaisryhmien välisenä yhdenvertaisuutena. Huolta kannettiin siitä, että eri vammaisryhmät ovat eriarvoisia. Myös alueellinen eriarvoisuus toistui useissa vastauksissa. Palveluiden saatavuuden katsottiin riippuvan liikaa asuinkunnasta tai asumisesta esim. kaupunki- tai maaseutualueella.

Vastauksissa käsiteltiin myös syrjintää ja oikeusturvakeinoja. Syynä vammaisuuden perusteella tapahtuvaan syrjintään katsottiin olevan asenteet ja tiedon puute. Syrjintään puuttumiseen kaivattiin vahvempia oikeussuojakeinoja.

”Myös oikeussuojakeinot syrjinnän osalta ovat edelleen melko tehottomia, varsinkin jos kyseessä on työelämässä tapahtuva syrjintä.”

Riittämättömien vammaispalveluiden kuten henkilökohtaisen avun tai tulkkauspalveluiden katsottiin olevan esteenä yhdenvertaisuuden toteutumiselle suhteessa muuhun väestöön. Ongelmalliseksi katsottiin se, että ihmiset on oltava ”valveutunut” ja aktiivinen saadakseen tarvitsemansa palvelut. Tältä osin kaikkien ei katsottu olevan yhdenvertaisessa asemassa, vaan huolta kannettiin kaikkein heikoimmassa asemassa olevista henkilöistä.

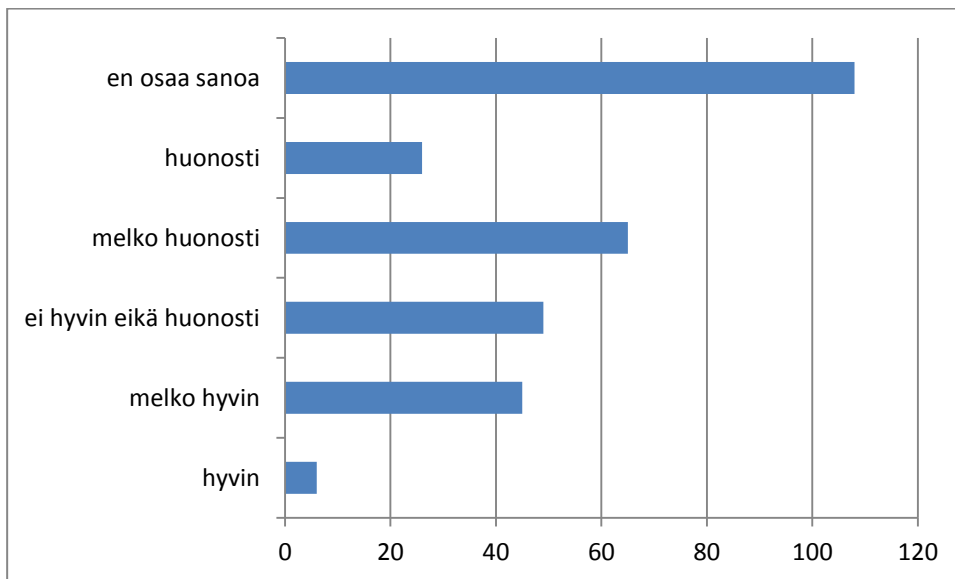
Kuvio 11: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten lasten oikeudet toteutuvat? Kaikki vastaukset.

Kuvio 11 tekstinä:

hyvin	9
melko hyvin	116
ei hyvin eikä huonosti	98
melko huonosti	146
huonosti	61
en osaa sanoa	140

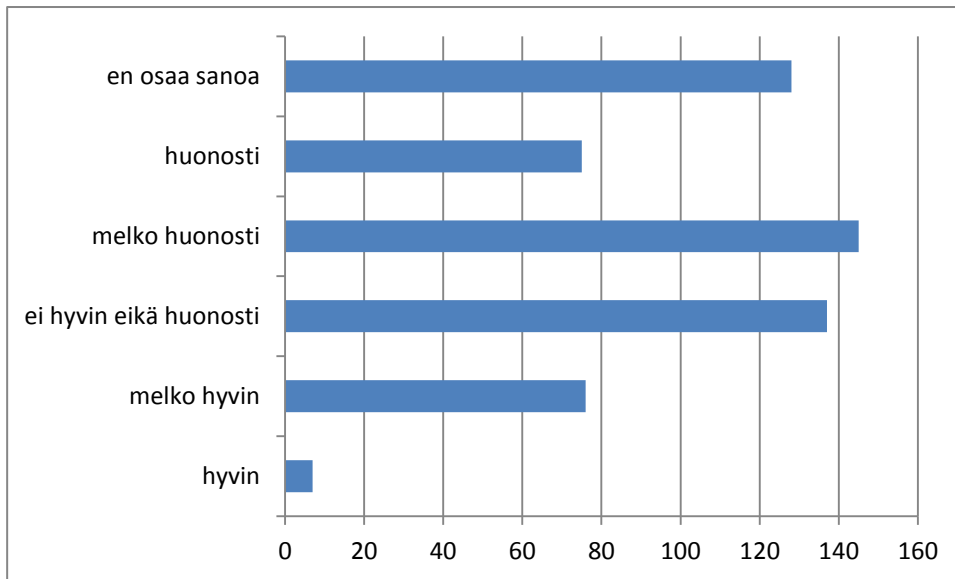
Kuvio 12: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten lasten oikeudet toteutuvat? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 12 tekstinä:

hyvin	6
melko hyvin	45
ei hyvin eikä huonosti	49
melko huonosti	65
huonosti	26
en osaa sanoa	108

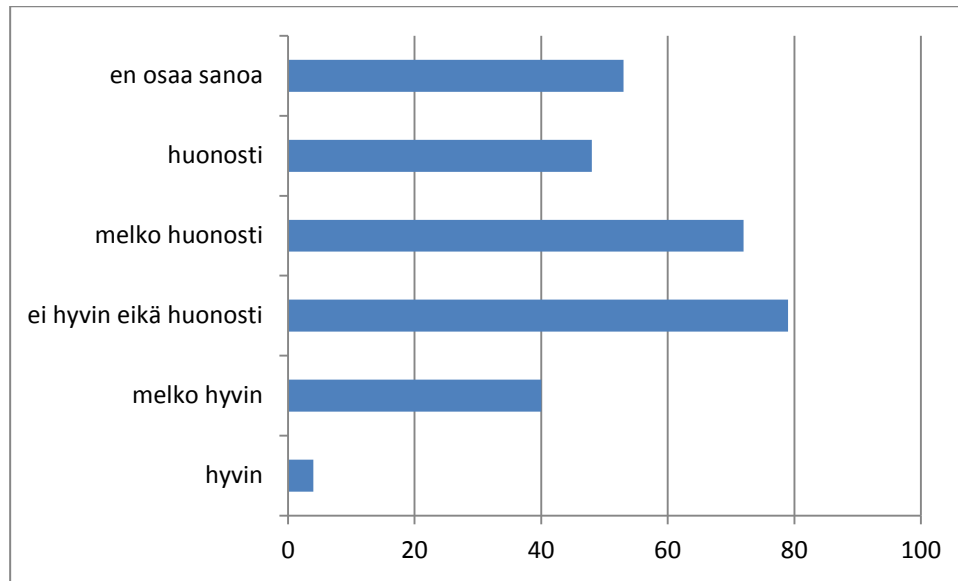
Kuvio 13: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten naisten oikeudet toteutuvat? Kaikki vastaukset.

Kuvio 13 tekstinä:

hyvin	7
melko hyvin	76
ei hyvin eikä huonosti	137
melko huonosti	145
huonosti	75
en osaa sanoa	128

Kuvio 14: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten naisten oikeudet toteutuvat? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 14 tekstinä:

hyvin	4
melko hyvin	40
ei hyvin eikä huonosti	79
melko huonosti	72
huonosti	48
en osaa sanoa	53

***”Hyväksyä heidät sellaisena kuin he ovat, auttaa, tukea, vahvistaa”
Vastauksia avokysymykseen vammaisten lasten ja naisten oikeuksien vahvistamisesta***

Avokysymyksessä kysyttiin, millä keinoin vammaisten lasten ja naisten oikeuksia tulisi vahvistaa. Osassa vastauksia ei eritelty tarkemmin, koskeeko vastaus lasten, naisten vai molempien oikeuksia. Yleisellä tasolla kaivattiin myös tässä kohdin tietoisuuden lisäämistä.

Osa vastaajista koki, että vammaisten henkilöiden haasteet ovat samat riippumatta sukupuolesta. Osa kuitenkin näki naiset alttiina moniperustaiselle syrjinnälle. Esille nousivat muun muassa vammaisten naisten seksuaalisuus ja oikeus perheeseen. Vastauksissa huomioitiin vammaisten naisten suurempi riski joutua väkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

”Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviin haasteisiin tulee kiinnittää huomiota, samoin kuin vammaisiin naisiin kohdistuvaan väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön tunnistamiseen ja ehkäisemiseen.”

Vammaisten lasten oikeuksien toteutumisen kannalta nähtiin runsaasti haasteita. Kehittämiskohteina nähtiin muun muassa lasten kuuleminen. Palvelujärjestelmään

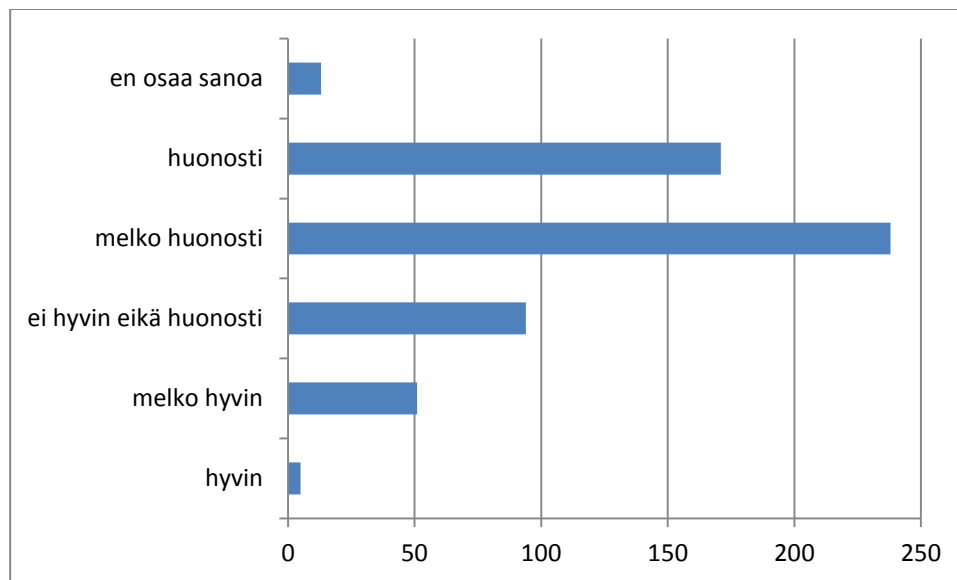
kohdistui kritiikkiä. Tarvetta olisi palveluohjaukselle ja selkeämmälle palvelujärjestelmälle. Etuuksien ja tuen saaminen koettiin liian hankalaksi. Riskinä nähtiin myös se, että lapsen palvelujen saaminen on riippuvaista vanhemman voimista ja kyvystä hakea tarvittavia palveluita. Perheen tukemista ja yksilöllisiä palveluita korostettiin.

Palveluista ja tukitoimista lasten osalta mainittiin erityisesti kuljetuspalvelut, tulkkauspalvelut ja apuvälineet. Myös inklusion merkityksestä puhuttiin monissa vastauksessa sekä lapsen itsensä oikeuksien toteutumisen kannalta että tietoisuuden lisäämisen kannalta. Vastauksissa kiinnitettiin erityistä huomiota lapsen oikeuteen harrastuksiin ja vapaa-ajantoimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen

Tietoisuutta vammaisista henkilöistä tulee lisätä ja torjua vammaisiin henkilöihin liittyviä stereotyyppioita, ennakkoluuloja ja haitallisia käytäntöjä. Vammaissopimuksen täytäntöönpanoa varten on kerättävä tilasto- ja tutkimustietoa. Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin eri toimijat ovat tietoisia vammaisten henkilöiden oikeuksista ja kuinka hyvin vammaisuudesta on saatavilla tietoa. Lisäksi kysyttiin, miten tietoisuutta ja tietopohjaa tulisi lisätä.

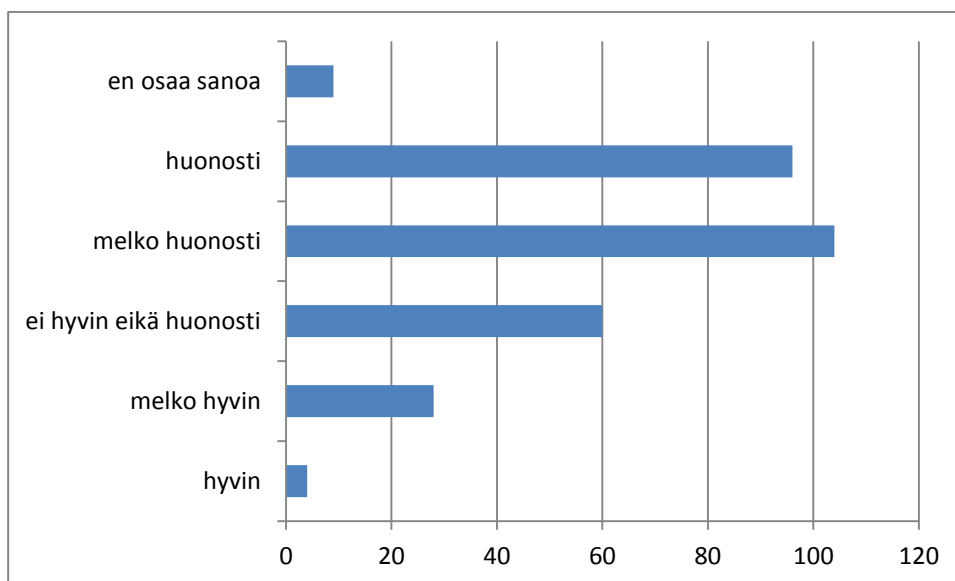
Kuvio 13: Kuinka hyvin koet, että eri toimijat ovat tietoisia vammaisten henkilöiden oikeuksista? Kaikki vastaukset.

Kuvio 15 tekstinä:

hyvin	5
melko hyvin	51
ei hyvin eikä huonosti	94
melko huonosti	238
huonosti	171
en osaa sanoa	13

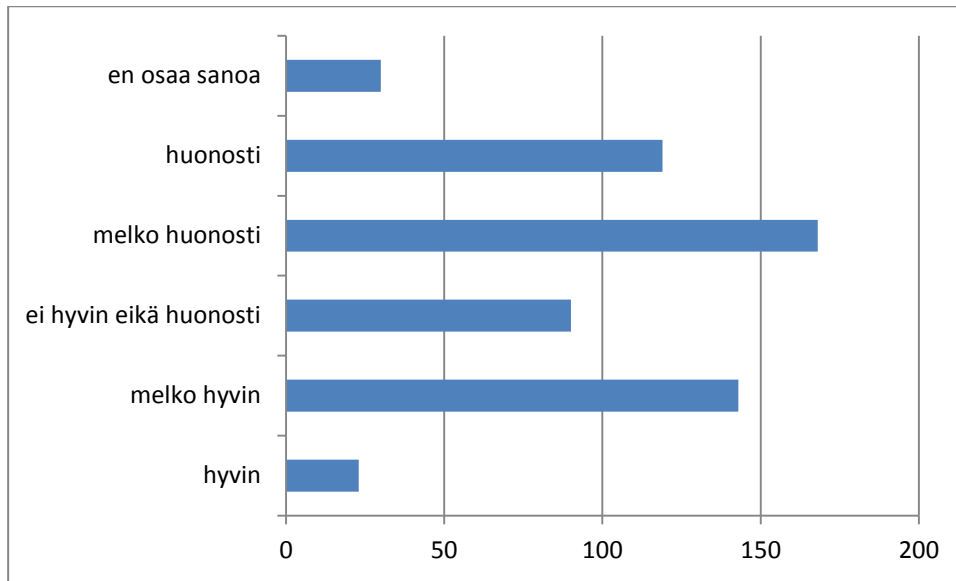
Kuvio 16: Kuinka hyvin koet, että eri toimijat ovat tietoisia vammaisten henkilöiden oikeuksista? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 16 tekstinä:

hyvin	4
melko hyvin	28
ei hyvin eikä huonosti	60
melko huonosti	104
huonosti	96
en osaa sanoa	9

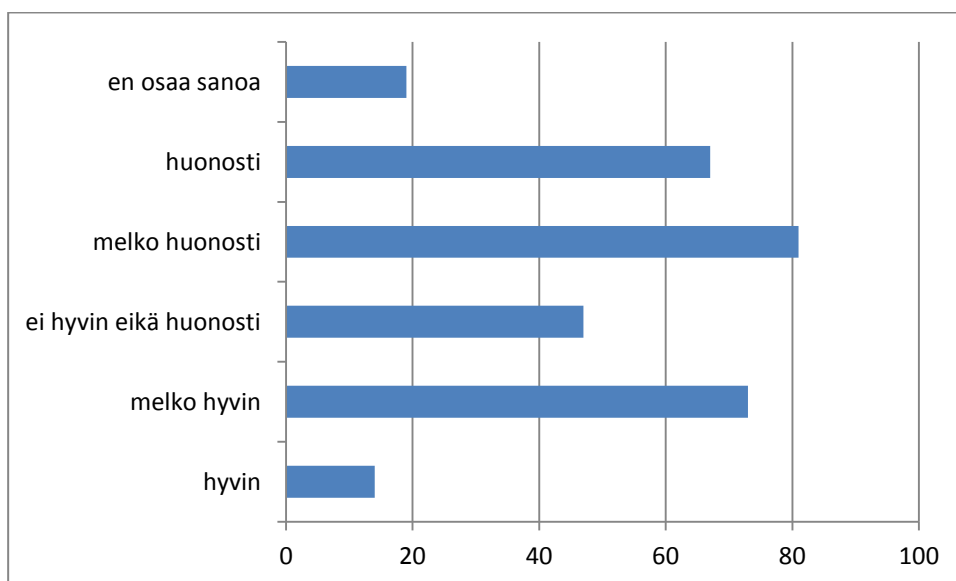
Kuvio 17: Onko miestäsi vammaisuudesta hyvin saatavilla tietoa yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi? Kaikki vastaukset.

Kuvio 17 tekstinä:

hyvin	23
melko hyvin	143
ei hyvin eikä huonosti	90
melko huonosti	168
huonosti	119
en osaa sanoa	30

Kuvio 18: Onko miestäsi vammaisuudesta hyvin saatavilla tietoa yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 18 tekstinä:

hyvin	14
melko hyvin	73
ei hyvin eikä huonosti	47
melko huonosti	81
huonosti	67
en osaa sanoa	19

”Tiedotusta eri kanavien kautta”

Vastauksia avokysymykseen tietoisuuden ja tietopohjan lisäämisestä

Kysymyksessä kysyttiin sitä, miten tietoisuutta ja tietopohjaa tulisi vastaajan mielestä lisätä. Vastauksissa toistui hyvin useasti näkemys sitä, että tietoa on kyllä saatavilla, mutta sitä ei käytetä tai haluta käyttää ja se on hajallaan.

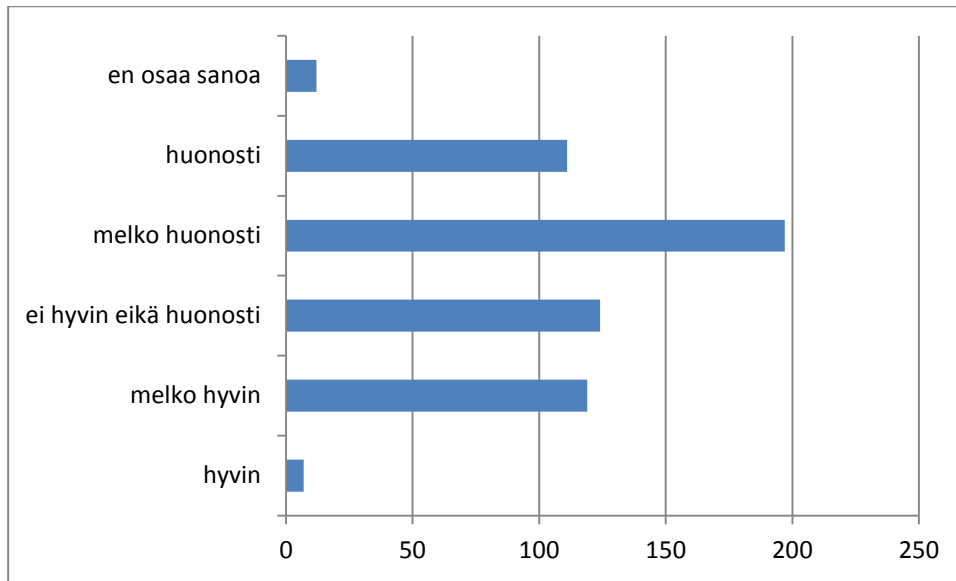
Tietoisuuden edistämiseksi perättiin näkyvyyttä mediassa, koulutuksia ja muita tilaisuuksia, joissa päättäjät ja vammaiset henkilöt voivat kohdata. Avainasemassa nähtiin tässä olevan vammaisjärjestöjen- ja yhdistysten sekä vammaisneuvostojen ja toisaalta kunnan ja valtion viranomaisten. Useissa vastauksissa korostettiin myös kokemusasiantuntijuutta ja kokemusasiantuntijoiden käyttämistä eri tilaisuuksissa lisäämässä tietoa vammaisten henkilöiden oikeuksista ja tarpeista.

Myös inklusion ja osallisuuden lisäämisen katsottiin edesauttavan tietoisuuden lisäämistä. Kun vammaiset ihmiset ovat aktiivisia ja osallistuvat, samalla tietoisuus lisääntyy. Tässä nähtiin oleellisena sekä oma aktiivisuus että tilan antaminen osallistumiselle.

Esteettömyys ja saavutettavuus

Vammaisille henkilöille tulee taata yhdenvertaisesti muiden kanssa pääsy fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään. Pääsy tulee turvata muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin sekä muihin yleisölle avoimiin palveluihin. Oikeuden tulee toteutua yhdenvertaisesti sekä kaupunki- että maaseutualueella. Kysymyksessä kysyttiin, kuinka hyvin fyysisen ympäristön esteettömyys, viestinnän esteettömyys ja saavutettavuus sekä vammaisten henkilöiden ilmaisu- ja mielipiteenvapaus toteutuvat. Lisäksi kysyttiin keinoja näiden oikeuksien kehittämiseksi.

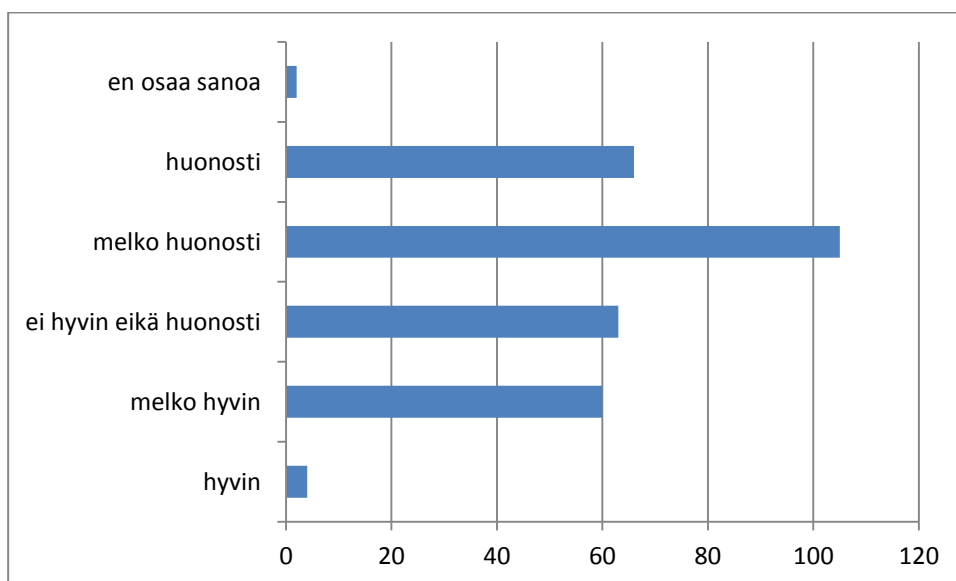
Kuvio 19: Kuinka hyvin mielestäsi fyysisen ympäristön esteettömyys toteutuu? Kaikki vastaukset.

Kuvio 19 tekstinä:

hyvin	7
melko hyvin	119
ei hyvin eikä huonosti	124
melko huonosti	197
huonosti	111
en osaa sanoa	12

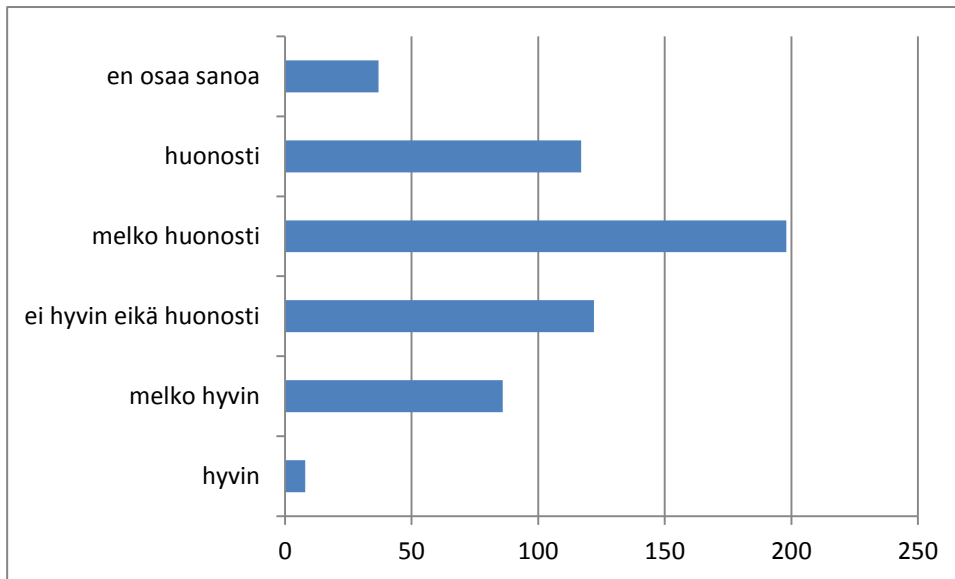
Kuvio 20: Kuinka hyvin mielestäsi fyysisen ympäristön esteettömyys toteutuu? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 20 tekstinä:

hyvin	4
melko hyvin	60
ei hyvin eikä huonosti	63
melko huonosti	105
huonosti	66
en osaa sanoa	2

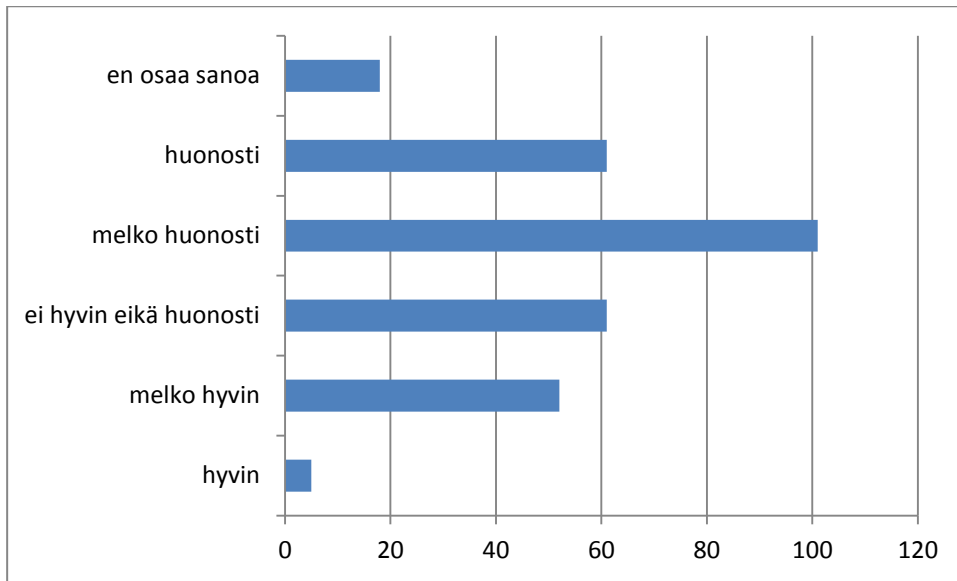
Kuvio 21: Kuinka hyvin mielestäsi tiedottamisen ja viestinnän esteettömyys ja saavutettavuus toteutuvat? Kaikki vastaukset.

Kuvio 21 tekstinä:

hyvin	8
melko hyvin	86
ei hyvin eikä huonosti	122
melko huonosti	198
huonosti	117
en osaa sanoa	37

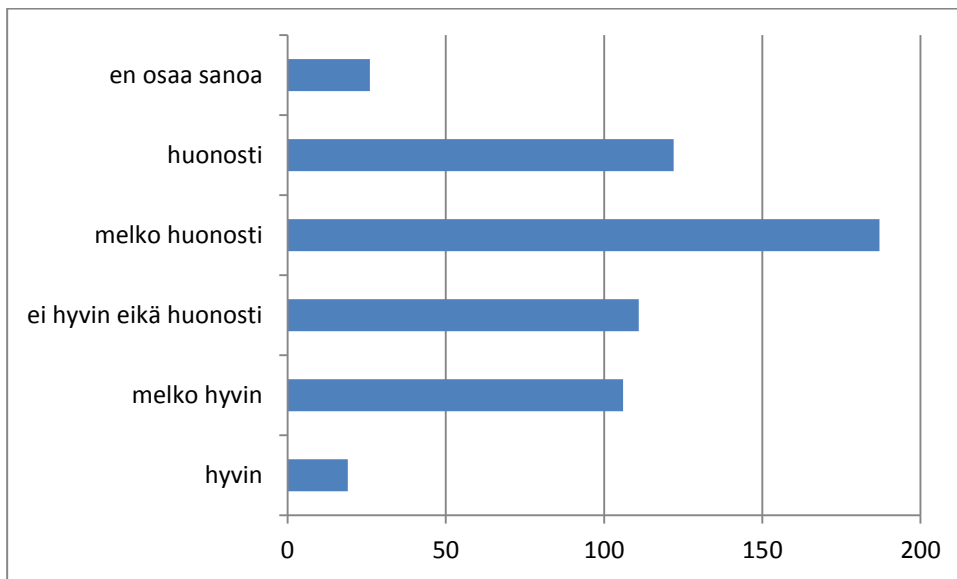
Kuvio 22: Kuinka hyvin mielestäsi tiedottamisen ja viestinnän esteettömyys ja saavutettavuus toteutuvat? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 22 tekstinä:

hyvin	5
melko hyvin	52
ei hyvin eikä huonosti	61
melko huonosti	101
huonosti	61
en osaa sanoa	18

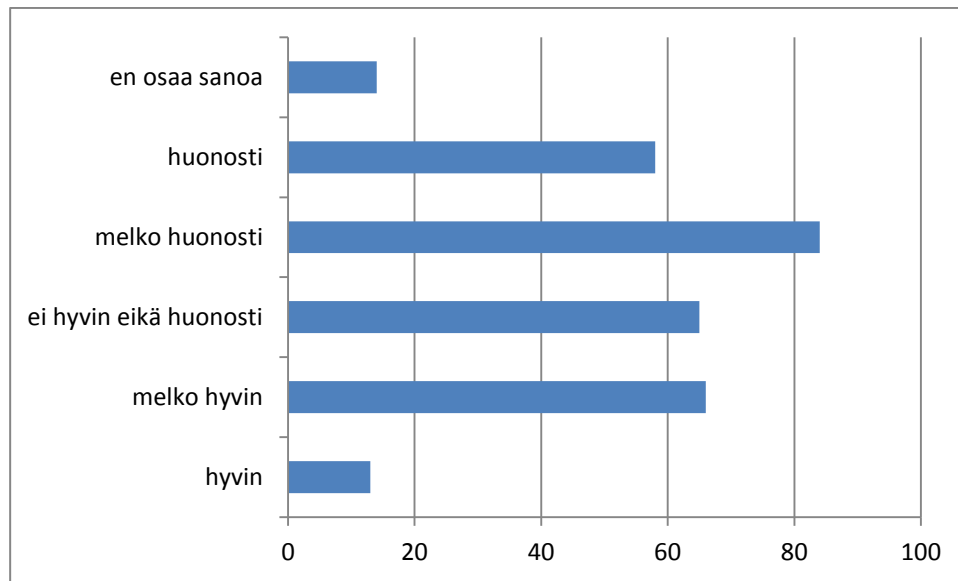
Kuvio 23: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden ilmaisu- ja mielipiteenvapaus toteutuvat? Kaikki vastaukset.

Kuvio 23 tekstinä:

hyvin	19
melko hyvin	106
ei hyvin eikä huonosti	111
melko huonosti	187
huonosti	122
en osaa sanoa	26

Kuvio 24: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden ilmaisu- ja mielipiteenvapaus toteutuvat? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 24 tekstinä:

hyvin	13
melko hyvin	66
ei hyvin eikä huonosti	65
melko huonosti	84
huonosti	58
en osaa sanoa	14

"Tiedottamisella ja taas tiedottamisella"

Vastauksia avokysymykseen esteettömyyden ja ilmaisu- ja mielipiteenvapauden kehittämistä

Kyselyssä on kysymys siitä, miten esteettömyyttä ja ilmaisu- ja mielipiteenvapautta tulisi edistää. Yleisesti vastaajat kokivat, että myös tällä osa-alueella koulutus, tiedotus ja sitä kautta tietoisuuden lisääminen ovat avainasemassa.

Esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta vastauksissa korostettiin asian näkemistä laajasti kaikkien vammaisten henkilöiden kannalta. Useimmissa vastauksissa kirjoitettiin, että esteettömyys käsitetään yhä liian usein vain

liikuntarajoitteisten ihmisten näkökulmasta. Toisaalta tiedostettiin se, että myös tällä sarallakin on edelleen paljon haasteita. Esteettömyyden osalta tuotiin esiin sen käsittämistä laajasti eri vammaisryhmien ja yksilöiden kannalta. Huomiota halutettiin kiinnittää myös muun muassa näkemis- ja kuulemisympäristöön aistivammaisten ja aistiyliherkkien henkilöiden näkökulmasta.

Digitalisaatio nousi esille ja tarve saavutettaville digitaalisille palveluille. Kannettiin huolta niistä ihmisistä, jotka eivät tuesta huolimatta voi käyttää digitaalisia palveluita. Toisaalta kaivattiin saavutettavia verkkosivuja ja sovelluksia, apuvälineitä, apua, tukea ja koulutusta niille, jotka palveluita voivat käyttää.

”Kynnysten korkeuteen osataan jo jonkin verran kiinnittää huomiota, mutta unohdetaan mm. nettisivujen esteettömyys. Tietoa siirretään sähköiseen muotoon, mutta se ei ole kaikkien saavutettavissa tai ei ole ymmärrettävässä muodossa.”

”Fyysistä esteettömyyttä eli rakennusmääräyksiä valvomalla, edelleen rakennetaan ja suunnitellaan ympäristöä, jossa ei tarpeeksi huomioida esteettömyyttä kaikkien näkökulmasta.”

”Myös sosiaalinen - ihmisympäristön asenne-esteettömyys olisi hyvä konkretisoida. Toimiiko inklusio, oletko tervetullut, jos tarvitset erityisjärjestelyjä.”

Kielelliset oikeudet nousivat myös vahvasti esiin. Esiin nousi viittomakielisen ja selkokielisen materiaalin tarpeesta ja tulkkauspalveluiden merkitys. Myös vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien merkitystä korostettiin.

Esteettömyyden edistämisen yhteydessä haasteeksi koettiin, kuten monella muullakin osa-alueella, negatiiviset asenteet. Asian esillä pitäminen nähtiin todella tärkeänä kuten myös yhteistyö päättäjien ja vammaisjärjestöjen ja -neuvostojen välillä niin että ei suunnitella esteellisiä ratkaisuja. Vastauksissa esitettiin myös huoli siitä, että tällä hallituskaudella on menty esteettömyysvaatimuksissa huonompaan suuntaan.

Mielipiteen- ja ilmaisuvapauden yhteydessä korostettiin samoja asioita kuin edellisissäkin avoimissa kysymyksissä. Koettiin tärkeänä, että vammaisia henkilöitä kuullaan aidosti ja niin että he kokevat, että heidän mielipiteellään on aidosti merkitystä. Edellytyksenä toteutumiselle nähtiin jälleen toimivat tulkkaus- ja kuljetuspalvelut ja henkilökohtainen apu. Myös tuetun päätöksenteon merkitystä korostettiin ja sitä että vammaisia henkilöitä rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä.

Eläminen itsenäisesti ja osallisuus

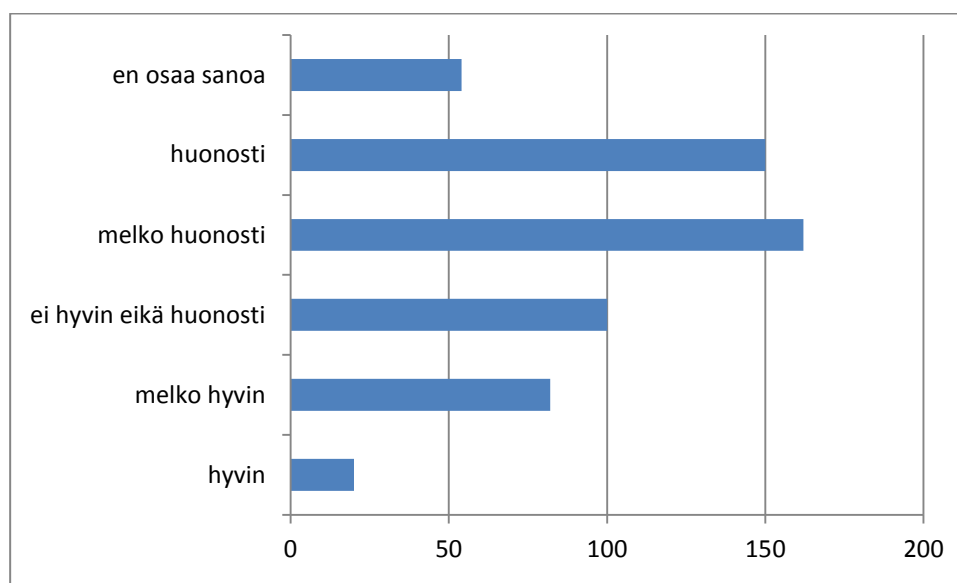
Vammaisilla henkilöillä tulee olla yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä se, missä ja kenen kanssa ha asuvat. Vammaisen henkilön saatavilla on oltava palveluja, joita tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta

yhteisössä. Tällaisia palveluita ovat muun muassa asumispalvelut ja henkilökohtainen apu. Koko väestölle tarkoitetut palvelut tulee olla vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa. Itsenäisen elämän tukena tulee olla myös erityispalveluita, tukitoimia ja mukautustoimenpiteitä.

Vammaisille henkilöille tulee järjestää tuki, jota he tarvitsevat päätöksenteossa. Vammaisilla henkilöillä tulee olla muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään.

Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin toteutuvat oikeus valita asuinpaikka ja se, missä ja kenen kanssa asuu, kuinka hyvin on saatavilla palveluita, jotka tukevat itsenäistä elämään ja osallisuutta yhteisössä, kuinka hyvin tuki päätöksentekoon toteutuu ja kuinka hyvin toteutuu mahdollisuus osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään. Lisäksi kysyttiin, miten osallisuutta ja mahdollisuutta itsenäiseen elämään sekä osallistumista poliittiseen ja julkiseen elämään tulisi vahvistaa.

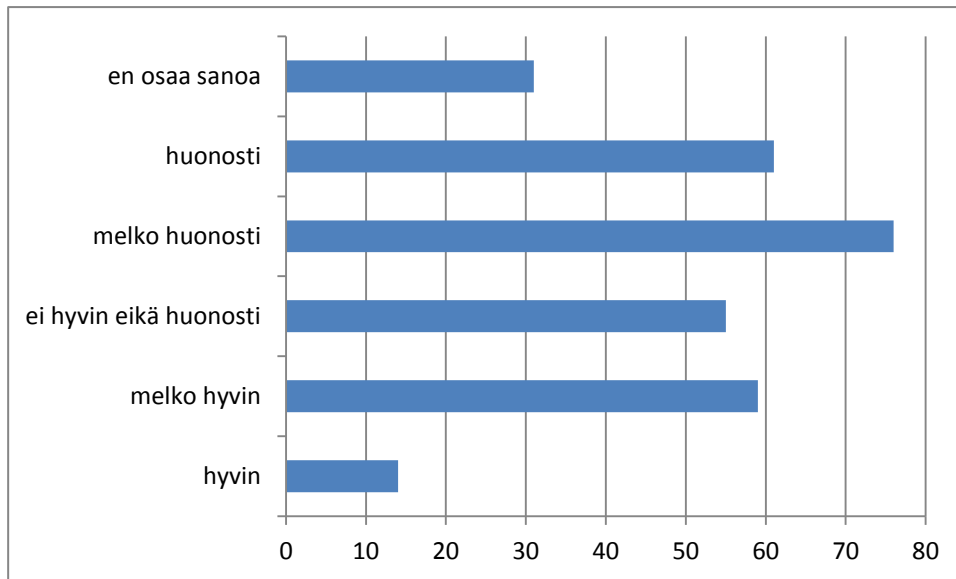
Kuvio 25: Kuinka mielestäsi vammaisten henkilöiden oikeus valita asuinpaikkansa ja se, missä ja kenen kanssa haluavat asua, toteutuu? Kaikki vastaukset.

Kuvio 25 tekstinä:

hyvin	20
melko hyvin	82
ei hyvin eikä huonosti	100
melko huonosti	162
huonosti	150
en osaa sanoa	54

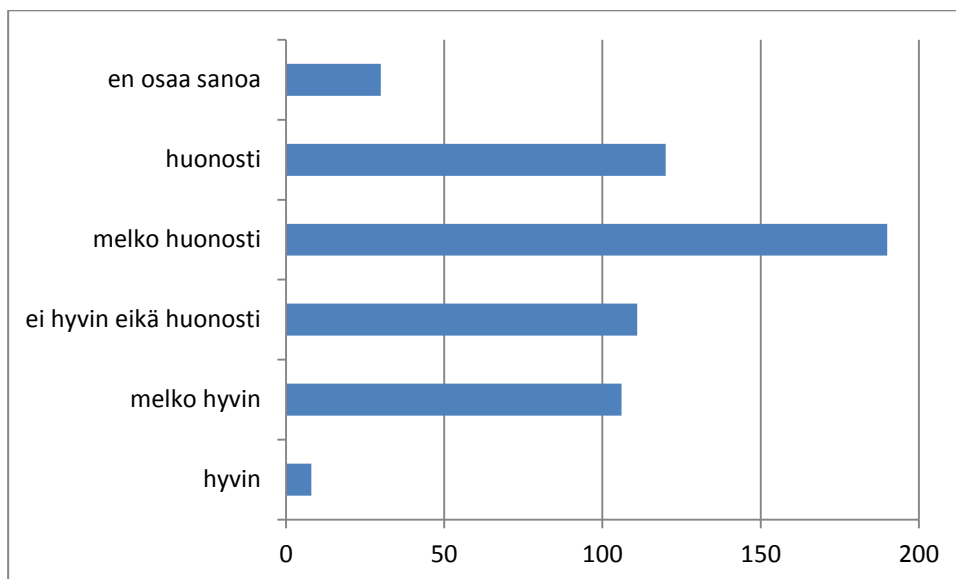
Kuvio 26: Kuinka mielestäsi vammaisten henkilöiden oikeus valita asuinpaikkansa ja se, missä ja kenen kanssa haluavat asua, toteutuu? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 26 tekstinä:

hyvin	14
melko hyvin	59
ei hyvin eikä huonosti	55
melko huonosti	76
huonosti	61
en osaa sanoa	31

Kuvio 27: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden saatavilla on palveluja, jotka tukevat itsenäistä elämistä ja osallisuutta yhteisössä? Kaikki vastaukset.

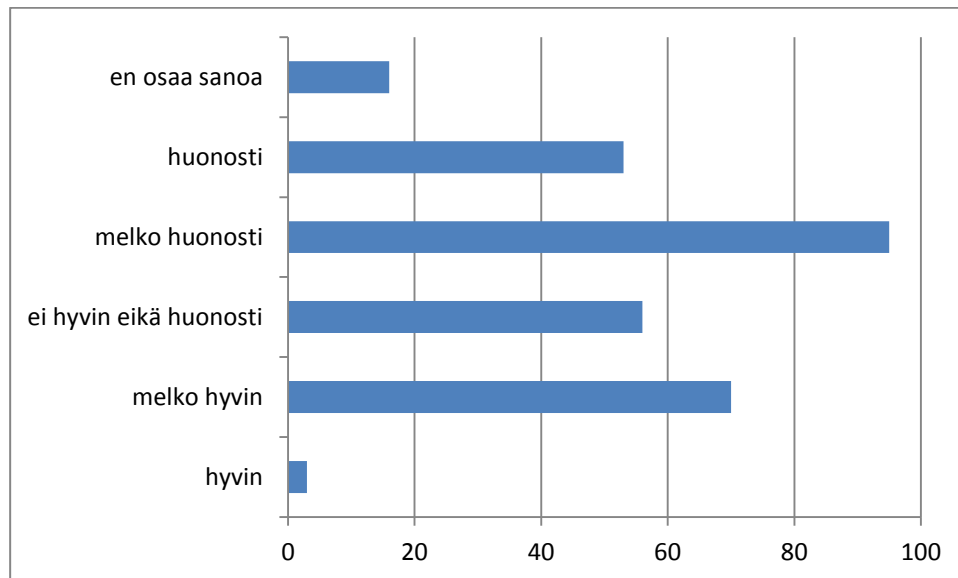

Kuvio 27 tekstinä:

hyvin	8

melko hyvin	106
ei hyvin eikä huonosti	111
melko huonosti	190
huonosti	120
en osaa sanoa	30

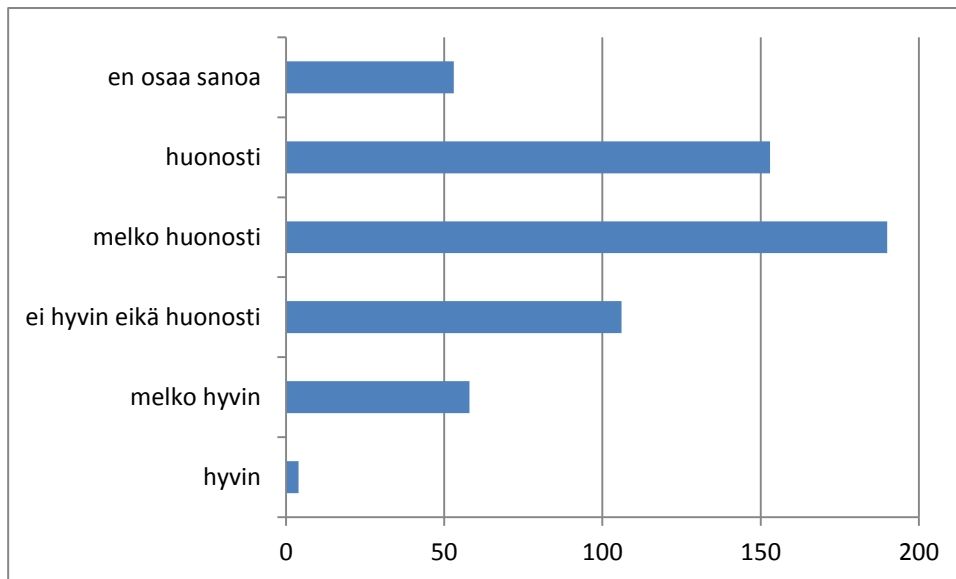
Kuvio 28: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden saatavilla on palveluja, jotka tukevat itsenäistä elämistä ja osallisuutta yhteisössä? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 28 tekstinä:

hyvin	3
melko hyvin	70
ei hyvin eikä huonosti	56
melko huonosti	95
huonosti	53
en osaa sanoa	16

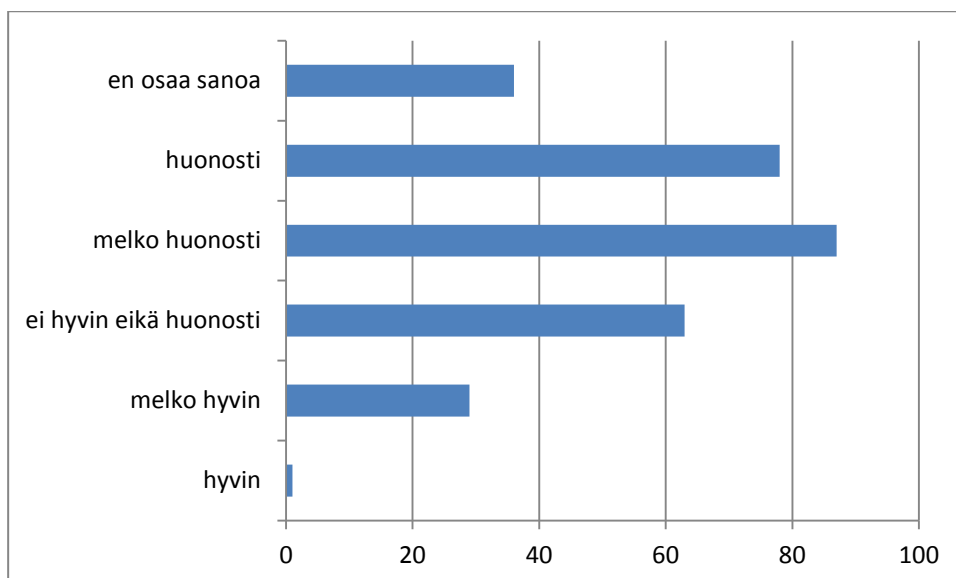
Kuvio 29: Kuinka hyvin mielestäsi vammaiset henkilöt saavat tarvitsemansa tuen päätöksenteossa? Kaikki vastaukset.

Kuvio 29 tekstinä:

hyvin	4
melko hyvin	58
ei hyvin eikä huonosti	106
melko huonosti	190
huonosti	153
en osaa sanoa	53

Kuvio 30: Kuinka hyvin mielestäsi vammaiset henkilöt saavat tarvitsemansa tuen päätöksenteossa? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 30 tekstinä:

hyvin	1
melko hyvin	29

ei hyvin eikä huonosti	63
melko huonosti	87
huonosti	78
en osaa sanoa	36

”Asuntoja lisää, mahdollisuus asua yksin tai kuinka haluaa ja avustajan avustuksella tai parisuhteessa”

Vastauksia avokysymyksen osallisuuden ja itsenäisen elämän vahvistamisesta

Kysymyksessä kysyttiin vastaajien näkemystä siitä, kuinka vammaisten henkilöiden osallisuutta ja mahdollisuutta itsenäiseen elämään tulisi vahvistaa. Aihealue on todella laaja ja siihen tuli runsaasti eri näkökulmia.

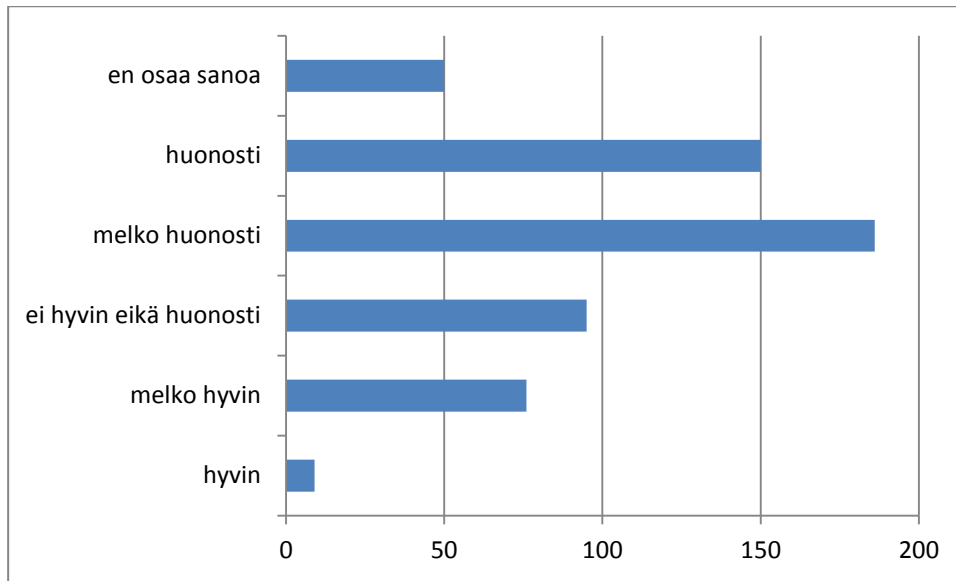
Vastauksissa korostettiin tuettua päätöksentekoa ja vammaisten ihmisten mielipiteiden kuulemistä. Osallisuutta katsottiin vahvistettavan parhaiten antamalla vammaisille henkilöille mahdollisuuden tulla kuulluiksi ja antaa heille heidän tarvitsemansa tuki.

Itsenäinen elämän osana yhteisöä katsottiin mahdollistuvan esteettömän ympäristön ja riittävien yksilöllisten palveluiden turvin. Tässä yhteydessä mainittiin erityisesti asumispalvelut, henkilökohtainen apu ja kuljetuspalvelut. Jälleen uhkana nähtiin kilpailutus, jolloin osallisuuden ja yksilöllisten tarpeiden huomioinnin pelättiin vähenevän. Myös henkilökohtaisen avun voimavaraedellytys nähtiin YK:n vammaissopimuksen vastaisena ja esteenä kehitysvammaisten henkilöiden täysimääräiselle osallistumiselle.

Useat vastaajat nostivat myös esiin mahdollisuuden asua missä haluaa ja kenen kanssa haluaa. Esille tuotiin muun muassa valinnanmahdollisuuksien puute. Jälleen perättiin myös tietoa mahdollisuuksista ja oikeuksista omalla kielellä ja saavutettavasti ja tarvittavaa apua ja tukea sekä mahdollisuutta kommunikoinnin tukeen ja tarvittaviin apuvälineisiin. Myös asenteet koettiin esteenä itsenäisen elämän ja riittävien palveluiden saamiselle. Myös heikko taloudellinen tilanne nähtiin esteenä täysimääräiselle osallistumiselle yhteiskunnan toimintaan.

”Asumisessa olisi päästävä oikeasti siihen että on vapaus valita missä haluaa asua ja elää - ja saatava takeet että palvelujen saatavuudesta vaikka muuttaa asuinpaikkaa itselleen sopivaan yhteisöön.”

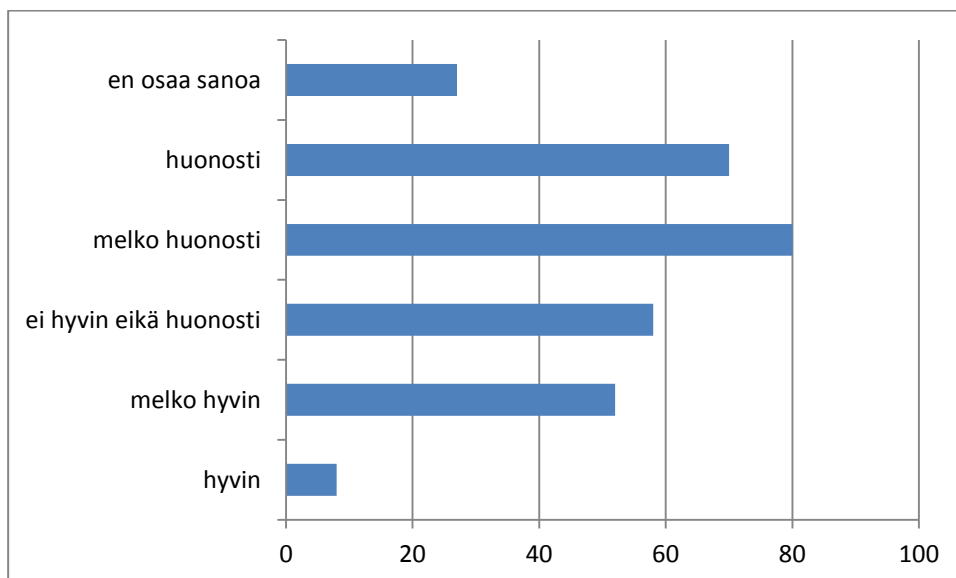
Kuvio 31: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden yhdenvertainen mahdollisuus osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään toteutuu? Kaikki vastaukset.

Kuvio 31 tekstinä:

hyvin	9
melko hyvin	76
ei hyvin eikä huonosti	95
melko huonosti	186
huonosti	150
en osaa sanoa	50

Kuvio 32: Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden yhdenvertainen mahdollisuus osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään toteutuu? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 32 tekstinä:

hyvin	8
melko hyvin	52
ei hyvin eikä huonosti	58
melko huonosti	80
huonosti	70
en osaa sanoa	27

***”Vammaiset tarvitsevat varmaan rohkaisua ja tietoa miten voi osallistua”
Vastauksia avokysymykseen poliittiseen ja julkiseen elämään osallistumisen
vahvistamisesta***

Kysymyksessä kysyttiin, miten vastaajien mielestä vammaisten henkilöiden osallistumista poliittiseen ja julkiseen elämään voitaisiin vahvistaa.

Vastauksissa korostettiin jälleen omankielistä tietoa osallistumisoikeuksista. Lisäksi koettiin, että vammaiset henkilöt, vammasta riippuen, voivat tarvita tukea, kannustusta ja rohkaisua osallistumiseen. Vastauksissa korostettiin vammaisneuvostojen roolia sen mahdollistamiseksi että vammaisten ihmisten ääni tulee kuuluvaksi päätöksenteossa.

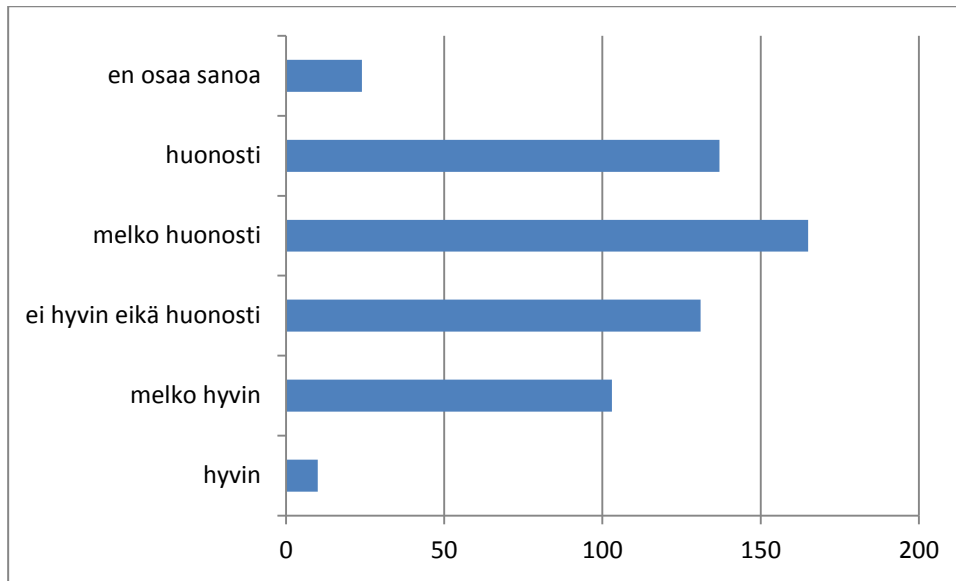
Edellytyksenä osallistumiselle nähtiin esteetön ja saavutettava toimintaympäristö sekä riittävät palvelut kuten kuljetuspalvelut, tulkkauspalvelut ja henkilökohtainen apu. Erityisesti nostettiin esiin kuljetuspalveluiden riittämätön määrä, joka voi muodostua esteeksi aktiiviselle osallistumiselle. Useampi vastaaja mainitsi myös avustajatuntien määrän leikkaamisen. Jälleen osallistumisen esteenä nähtiin valtaväestön asenteet. Ratkaisuiksi ehdotettiin myös vammaiskiintiöiden asettamista.

”Vaikea asia. Vammaisten mielipidettä saatetaan kuulla, mutta sitä ei oteta huomioon. Vain vahvat vammaisvaikuttajat saavat äänensä kuuluviin.”

Liikkuminen

Vammaisilla henkilöillä on oikeus mahdollisimman itsenäiseen henkilökohtaiseen liikkumiseen. Se tulee varmistaa helpottamalla liikkumista sillä tavalla kuin ja silloin kun he haluavat ja järjestää siinä tarvittava kohtuullinen apu ja tuki. On tärkeää turvata myös esteetön pääsy kuljetukseen ja esteetön tiedonsaanti palveluista. Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin mahdollisuus itsenäiseen henkilökohtaiseen liikkumiseen toteutuu ja kuinka hyvin liikenteen esteettömyys toteutuu. Lisäksi kysyttiin, miten liikkumisen vapautta ja esteetöntä liikkumista tulisi kehittää.

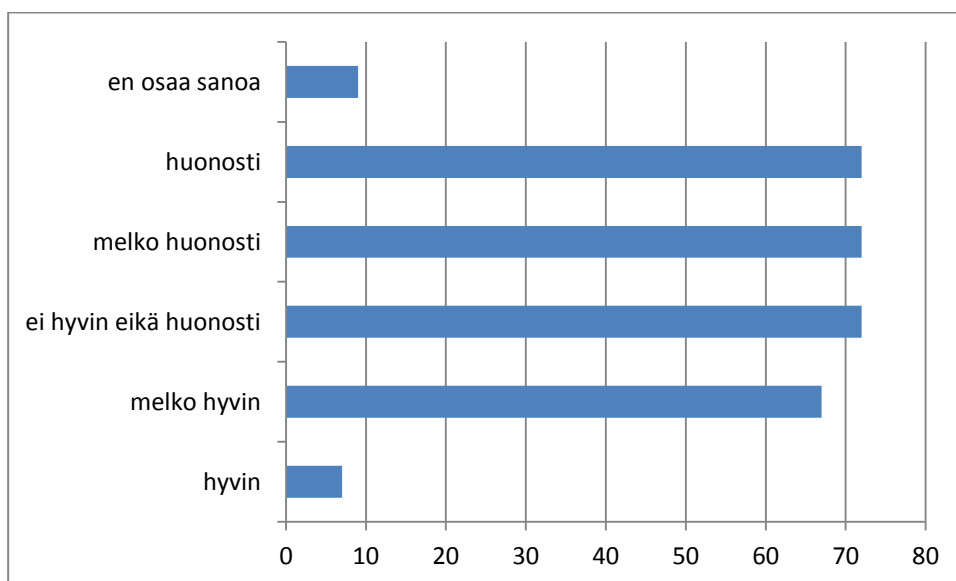
Kuvio 33: Kuinka hyvin mielestäsi mahdollisuus itsenäiseen henkilökohtaiseen liikkumiseen toteutuu vammaisilla henkilöillä? Kaikki vastaukset.

Kuvio 33 tekstinä:

hyvin	10
melko hyvin	103
ei hyvin eikä huonosti	131
melko huonosti	165
huonosti	137
en osaa sanoa	24

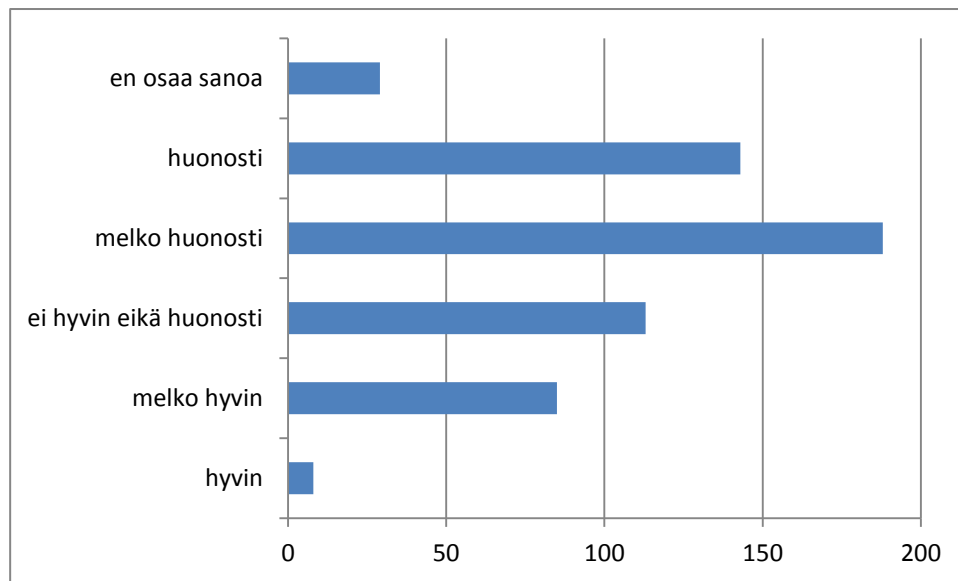
Kuvio 34: Kuinka hyvin mielestäsi mahdollisuus itsenäiseen henkilökohtaiseen liikkumiseen toteutuu vammaisilla henkilöillä? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 34 tekstinä:

hyvin	7
melko hyvin	67
ei hyvin eikä huonosti	72
melko huonosti	72
huonosti	72
en osaa sanoa	9

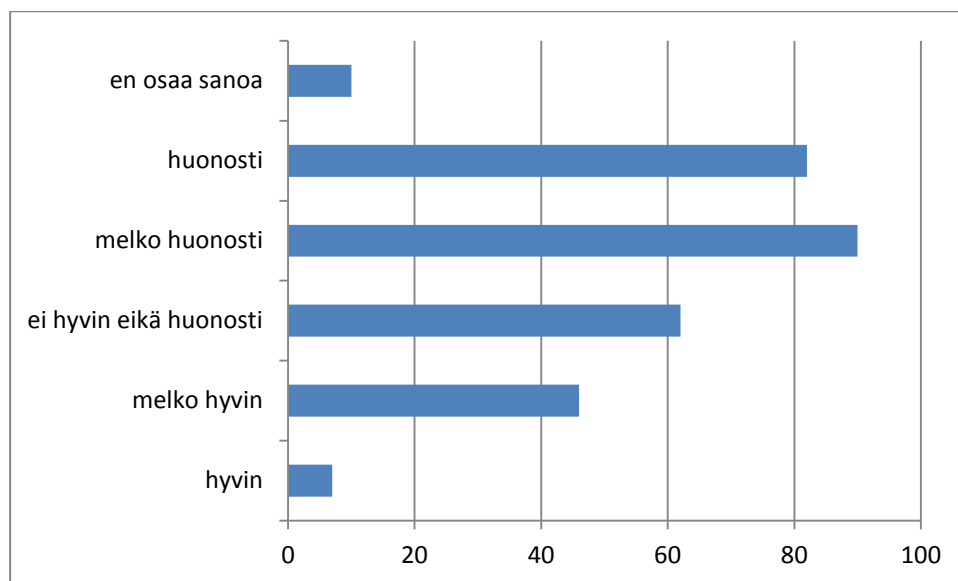
Kuvio 35: Kuinka hyvin mielestäsi liikenteen esteettömyys toteutuu? Kaikki vastaukset.

Kuvio 35 tekstinä:

hyvin	8
melko hyvin	85
ei hyvin eikä huonosti	113
melko huonosti	188
huonosti	143
en osaa sanoa	29

Kuvio 36: Kuinka hyvin mielestäsi liikenteen esteettömyys toteutuu? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 36 tekstinä:

hyvin	7
melko hyvin	46
ei hyvin eikä huonosti	62
melko huonosti	90
huonosti	82
en osaa sanoa	10

”Yksilöllisellä arvioinnilla ja monipuolisilla toteutusmalleilla” Avokysymys liikkumisen vapauden ja esteettömän liikkumisen kehittämisestä

Kysymyksessä kysyttiin, miten liikkumisen vapautta ja esteetöntä liikkumista tulisi kehittää. Vastauksissa käsiteltiin julkista liikennettä, kuljetuspalveluja ja laajemmin ympäristön esteettömyyttä. Ympäristön esteettömyyden osalta kiinnitettiin huomiota muun muassa katujen auraukseen, teiden kuntoon, katukivetysten korkeuteen ja luiskiin.

”Raput helpommiksi liikkua, kaiteet, luiskat, tilaa pyörätuoleille.”

Julkisen liikenteen osalta kiinnitettiin huomiota fyysisesti esteettömän kaluston lisäksi tiedon saavutettavuuteen. Vastauksissa todettiin, että edelleen julkisen liikenteen kalusto ei ole kaikilta osin esteetöntä. Matkustamiseen liittyvää tietoa kaivattiin monikanavaisesti: pysäkkikuulutukset, esteettömät lippuautomaatit, toimivat tekstinäytöt ja selkeät ja ymmärrettävät opasteet koettiin tärkeäksi osaksi matkaketjua.

VR mainittiin useassa vastauksessa ja esitettiin huoli muun muassa siitä, että lähijunissa ei ole enää konduktöörin palveluja ja kaikki vammaiset henkilöt eivät saa

maksuttomasti avustajaa matkalleen. Alueellinen eriarvoisuus julkisen liikenteen suhteen tuotiin myös esiin monissa vastauksissa. Koettiin, että maaseudulla ja haja-asutusalueilla ei ole toimivaa julkista liikennettä. Vastauksissa perättiin jälleen sitä, että vammaiset henkilöt ja vammaisneuvostot voisivat olla mukana kehittämässä järjestelmiä.

Kuljetuspalveluihin liittyviä huomioita oli vastauksissa useita. Yleisesti koettiin, että vammaispalvelulain mukaisten matkojen määrä ei ole riittävä ja se rajoittaa mahdollisuutta itsenäiseen liikkumiseen. Rajoittaviksi koettiin muun muassa se, että matkat pitää tilata niin paljon etukäteen, että matka korvataan vain lähikuntaan, maksulliset tilauspalvelut ja se, että ei ole mahdollisuutta käyttää tuttua taksia tai saattajapalvelua tai henkilökohtaista avustajaa ei ole.

Matkojen yhdistely ja kilpailuttaminen mainittiin myös ongelmina. Mainintoja tuli myös siitä, että esimerkiksi autistinen henkilö tai sosiaalisten tilanteiden pelosta kärsivä ihminen ei voi saada kuljetuspalvelua. Kaiken kaikkiaan kuljetuspalveluihin kaivattiin yksilöllisyyttä ja yksilökohtaista harkintaa.

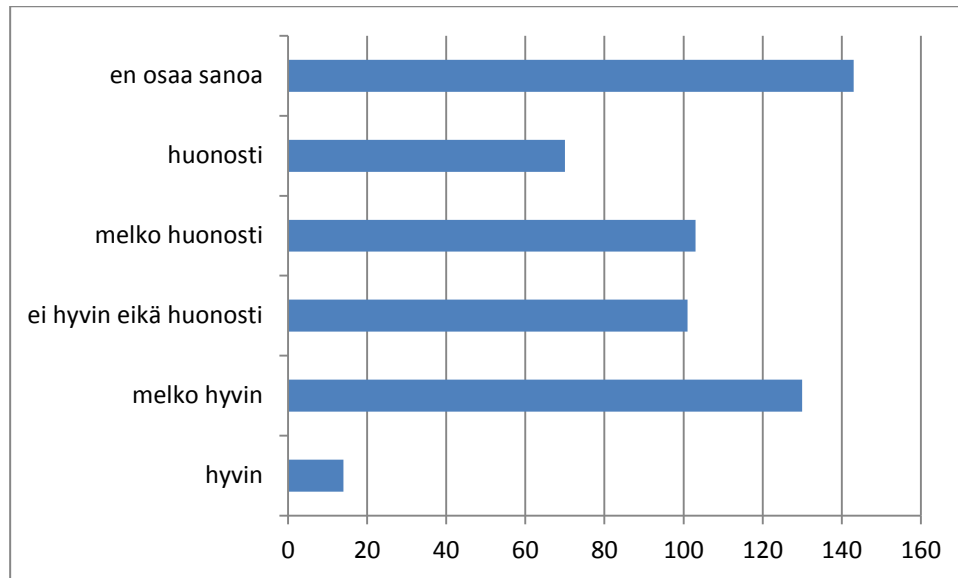
”Lisäämällä kuljetuspalvelumatkoja, palauttamalla oikeus valita haluamansa liikennöitsijä, kehittämällä julkinen liikenne aidosti esteettömäksi, kehittämällä saattajapalveluita ja muistamalla että joukkoliikenne toimii vain hyvin rajoitetussa osassa maata eikä sovi kaikille.”

Koulutus

Vammaisilla henkilöillä on oikeus koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisia henkilöitä ei saa sulkea yleisen koulujärjestelmän ulkopuolelle vammaisuutensa perusteella. Vammaisten henkilöiden tulee päästä osallistamaan, hyvälaatuiseen ja maksuttomaan ensimmäisen ja toiseen asteen koulutukseen omilla lähiyhteisöissään.

Vammaisia henkilöitä varten tulee tehdä heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset. Heidän tulee saada yleisessä koulutusjärjestelmässä tarvitsemansa tuki. Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin oikeus osallistamaan oppimiseen toteutuu ja kuinka hyvin oikeus tarvittaviin tukitoimiin ja kohtuullisiin mukautuksiin toteutuu koulutuksessa. Lisäksi kysyttiin, miten yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia tulisi kehittää.

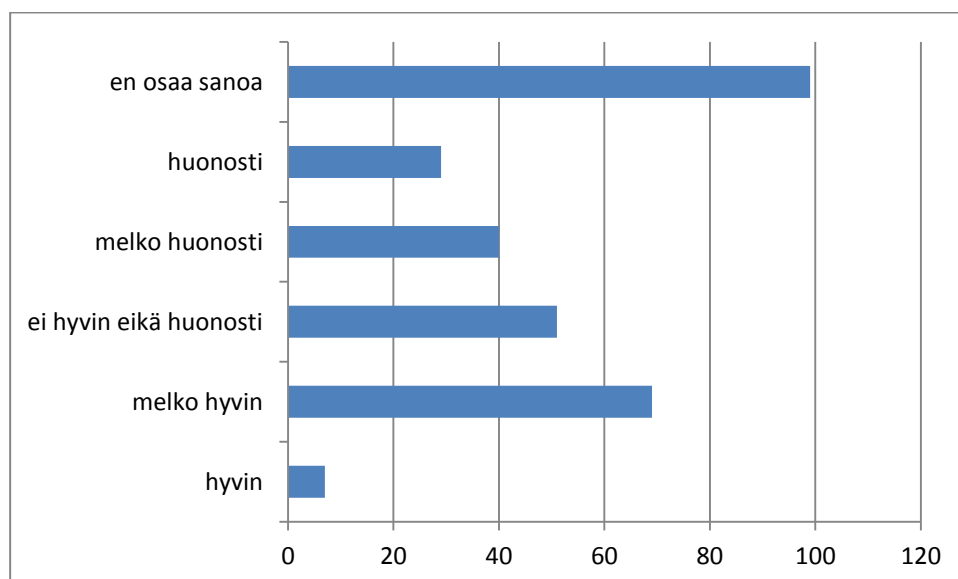
Kuvio 37: Kuinka hyvin mielestäsi oikeus osallistavaan (inklusiiviseen) opetukseen toteutuu? Kaikki vastaukset.

Kuvio 37 tekstinä:

hyvin	14
melko hyvin	130
ei hyvin eikä huonosti	101
melko huonosti	103
huonosti	70
en osaa sanoa	143

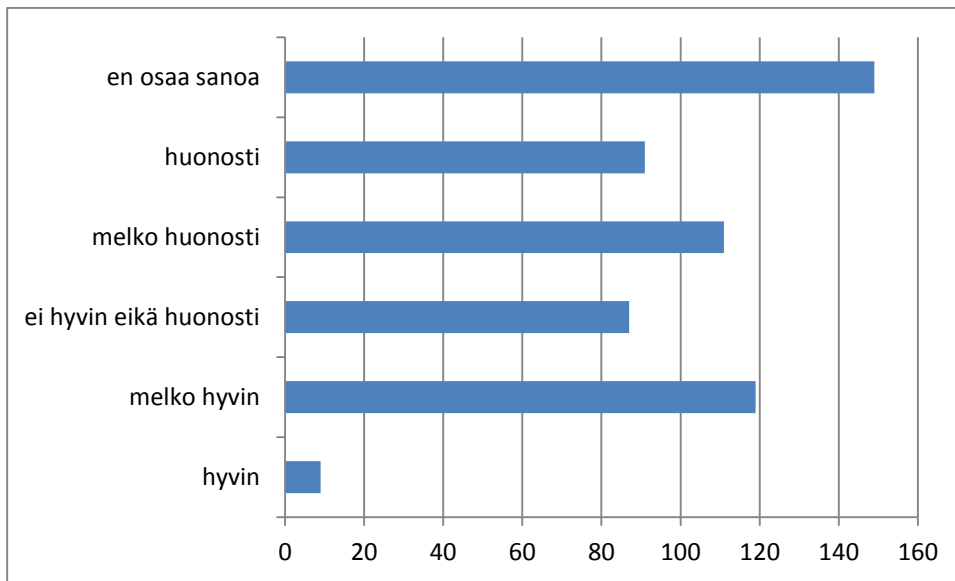
Kuvio 38: Kuinka hyvin mielestäsi oikeus osallistavaan (inklusiiviseen) opetukseen toteutuu? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 38 tekstinä:

hyvin	7
melko hyvin	69
ei hyvin eikä huonosti	51
melko huonosti	40
huonosti	29
en osaa sanoa	99

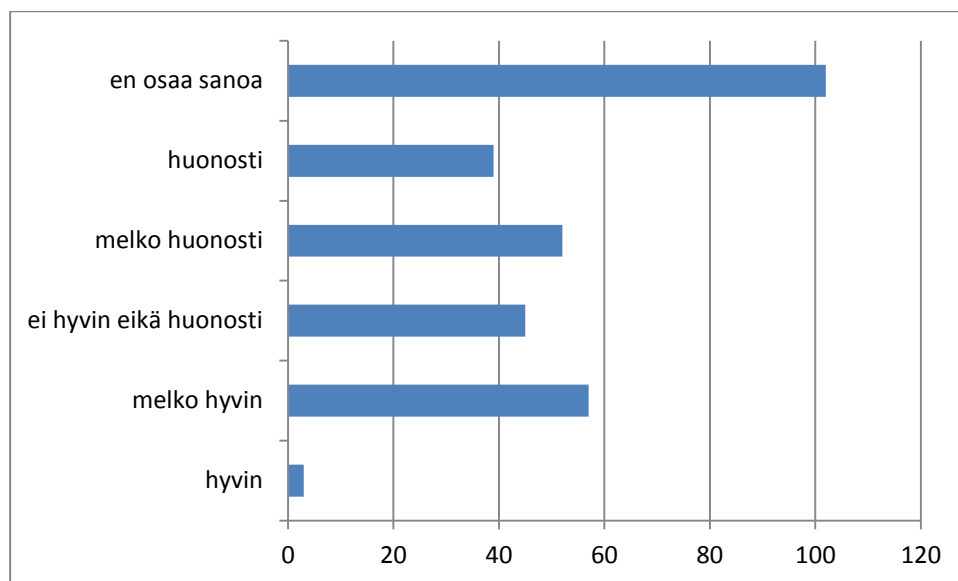
Kuvio 39: Kuinka hyvin mielestäsi oikeus tarvittaviin tukitoimiin ja kohtuullisiin mukautuksiin toteutuu koulutuksessa? Kaikki vastaukset.

Kuvio 39 tekstinä:

hyvin	9
melko hyvin	119
ei hyvin eikä huonosti	87
melko huonosti	111
huonosti	91
en osaa sanoa	149

Kuvio 40: Kuinka hyvin mielestäsi oikeus tarvittaviin tukitoimiin ja kohtuullisiin mukautuksiin toteutuu koulutuksessa? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 40 tekstinä:

hyvin	3
melko hyvin	57
ei hyvin eikä huonosti	45
melko huonosti	52
huonosti	39
en osaa sanoa	102

”Mukautuksilla, henkilökohtaisella avulla, esteettömyydellä” Avokysymys yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien kehittämisestä

Kysymyksessä kysyttiin, miten yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia tulisi kehittää. Yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien takaamisessa keskeiseksi tekijäksi nähtiin riittävät resurssit. Vastauksissa toistui huoli siitä, että resursseja ollaan vähentämässä, minkä katsottiin johtavan ja johtaneen avustajatuntien vähentämiseen ja inklusion toteutumisen vaarantumiseen.

”Säästöjen myötä koulutuksen taso on laskussa varsinkin vammaisten henkilöiden kohdalla.”

Yhdenvertaisen oppimisen katsottiin edellyttävän esteetöntä kouluympäristöä, saavutettavia oppimateriaaleja ja riittäviä tukitoimia. Avustajat, tulkkauspalvelut ja apuvälineet katsottiin tärkeiksi yhdenvertaisen oppimisen edellytykseksi. Myös opettajien ja muun koulun henkilökunnan katsottiin tarvitsevan koulutusta. Tietoisuuden lisääminen katsottiin keinoksi muuttaa asenteita.

”Opettajille valmiuksia ja osaamista soveltaa menetelmiä, joilla opetusta saadaan helposti saavutettavaksi sekä riittävästi avustajia opetukseen.”

Vastauksissa mainittiin myös se, että vammaisilla, myös ruotsinkielisillä vammaisilla, tulisi olla aidosti vaihtoehtoja valita toisen asteen oppilaitos oman kiinnostuksensa eikä sen perusteella, missä on esteetön koulu.

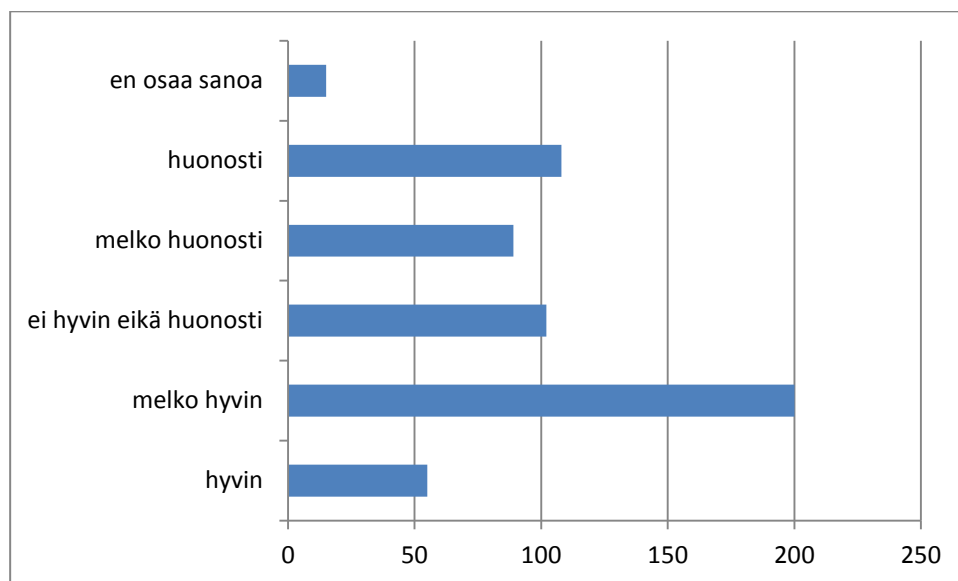
Terveys ja kuntoutus

Vammaisilla henkilöillä on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Vammaisille henkilöille tulee järjestää samanlaajuiset, -laatuiset ja -tasoiset maksuttomat tai kohtuuhintaiset palvelut kuin muille. Lisäksi vammaisilla henkilöillä on oikeus terveyspalveluihin, joita he tarvitsevat erityisesti vammaisuutensa vuoksi. Terveydenhuollon palvelut tulee järjestää mahdollisimman lähellä ihmisen omia yhteisöjä, myös maaseudulla.

Vammaisille henkilöille tulee järjestää laaja-alaisia kuntoutuspalveluita muun muassa vertaistuen avulla, jotta he voivat saavuttaa ja säilyttää mahdollisimman suuren itsenäisyyden, täysimääräiset ruumiilliset, henkiset ja sosiaaliset kyvyt sekä täysimääräisen osallisuuden ja osallistumisen kaikilla elämänaloilla.

Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin pääsy terveyspalveluihin ja kuntoutuspalveluihin toteutuu. Lisäksi kysyttiin, kuinka pääsyä näihin palveluihin tulisi kehittää.

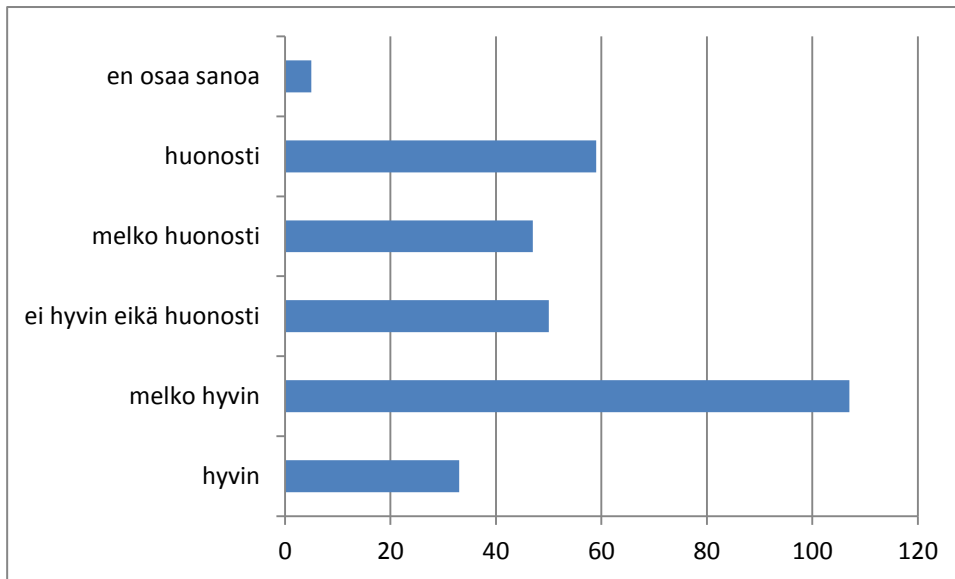
Kuvio 41: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden pääsy terveyspalveluihin yhdenvertaisesti muiden kanssa? Kaikki vastaukset.

Kuvio 41 tekstinä:

hyvin	55
melko hyvin	200
ei hyvin eikä huonosti	102
melko huonosti	89
huonosti	108
en osaa sanoa	15

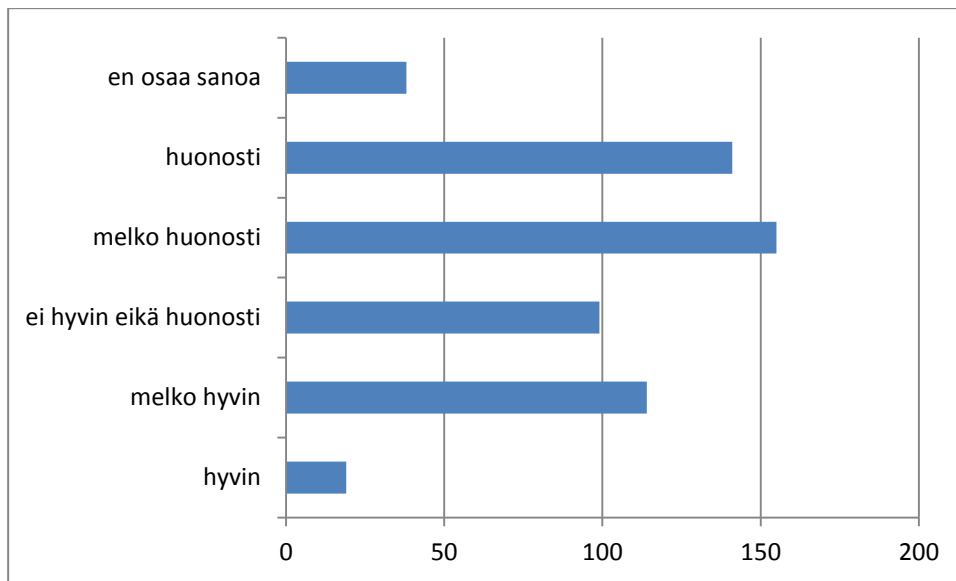
Kuvio 42: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden pääsy terveyspalveluihin yhdenvertaisesti muiden kanssa? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 42 tekstinä:

hyvin	33
melko hyvin	107
ei hyvin eikä huonosti	50
melko huonosti	47
huonosti	59
en osaa sanoa	5

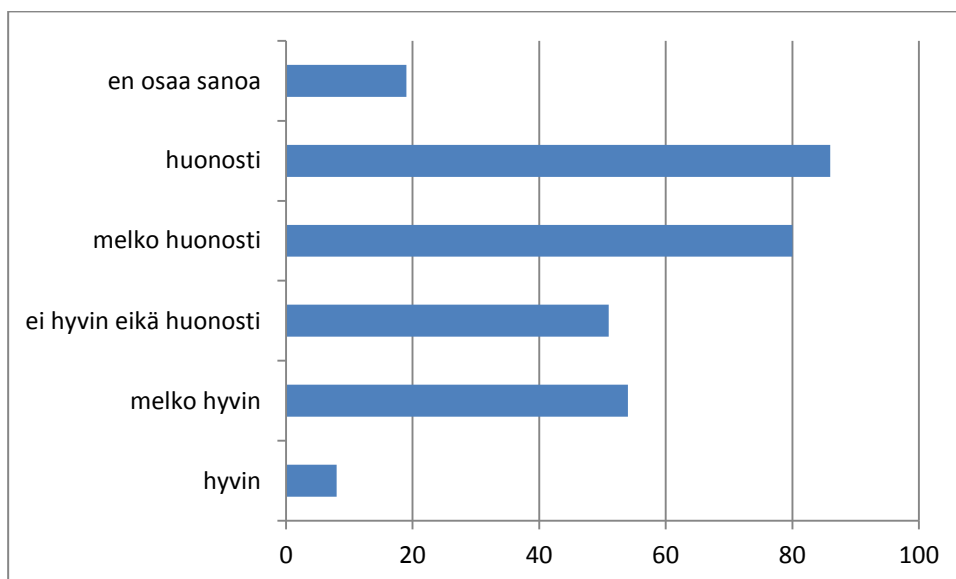
Kuvio 43: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu pääsy kuntoutukseen? Kaikki vastaukset.

Kuvio 41 tekstinä:

hyvin	19
melko hyvin	114
ei hyvin eikä huonosti	99
melko huonosti	155
huonosti	141
en osaa sanoa	38

Kuvio 43: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu pääsy kuntoutukseen? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 44 tekstinä:

hyvin	8
melko hyvin	54
ei hyvin eikä huonosti	51
melko huonosti	80
huonosti	86
en osaa sanoa	19

*”Lisää tietoa niiden olemassaolosta, niihin pääsyyn ja vaatimusten selvittämiseen”
Avokysymys terveystalouteen ja kuntoutukseen pääsyn kehittämiseksi*

Kysymyksessä kysyttiin, miten pääsyä terveystalouteen ja kuntoutukseen tulisi kehittää. Niin kuin monivalintakysymyksissäänkin, avoimissa vastauksissa pääsyn terveystalouteen arvioitiin toteutuvan paremmin kuin pääsyn kuntoutustalouteen. Yleisesti koettiin, että myös terveystaloutteen ja kuntoutuksen osalta vammaisia henkilöitä tulisi kuunnella ja heillä tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa saamiinsa palveluihin.

”Kuuntelemalla vammaisia ihmisiä heidän omista asioistaan ja huomioimalla heidän omat mielipiteensä terveystalouteen ja kuntoutuksestaan.”

Terveystaloutteen osalta kaivattiin palveluiden esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamista. Fyysiset esteet eivät saisi rajoittaa palvelujen käyttöä. Ajanvaraukseen ja asiointiin kaivattiin mahdollisuutta asioida esimerkiksi tekstiviestillä ja ajanvarausjärjestelmien tulisi olla saavutettavia. Monet vastaajat kokivat takaisinsoittopalvelun hankalaksi.

Palvelujen saatavuudessa koettiin olevan alueellisia eroja: toisen ilmoittivat että terveystalouteen pääsemisessä ei ole ongelmaa; toiset puhuivat pitkistä jonoista ja vaikeuksista saada tarvitsemiaan palveluita. Ruotsinkielisissä vastauksissa mainittiin se, että palvelua voi olla vaikea saada omalla äidinkielellä ruotsiksi. Terveystaloutteen henkilöstölle kaivattiin lisää tietoa vammaisuudesta ja koulutusta asiasta.

”Sote-uudistuksen kynnyksellä tulee huolehtia siitä, että myös vammaiset pääsevät terveystalouteen, vaikka ne siirtyisivät kauemmaksi, kustannukset eivät saisi nousta eli KELA-kyyti ei ole tähän vastaus.”

Kuntoutuksen osalta esitettiin huoli kuntoutuksen säästötavoitteista, riittämättömyydestä resursseista ja kuntoutuksen määrän vähentämisestä. Monet vastaajat kertoivat kohdallaan kuntoutusmääriä vähennetyn ja sen heijastuvan toimintakykyyn. Kelan kuntoutuksen yläikärajaa pidettiin vastauksissa todella ongelmallisena ja katsottiin, että kunnista ei saa vastaavaa palvelua. Kuntoutusmatkojen omavastuuosuudet nähtiin liian korkeiksi.

Kuntoutuksen hakuprosessi koettiin työlääksi, byrokraattiseksi ja turhauttavaksi. Useassa vastauksessa mainittiin epäkohtana muun muassa se, että kuntoutushakemus pitää tehdä aina uudelleen, vaikka toimintakyvyssä ei ole tapahtunut muutoksia ja se, että hakemisprosessi vaatii paljon tietoa, osaamista ja energiaa. Uhkana nähtiin, että kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevat jäävät tämän vuoksi palveluiden ulkopuolelle.

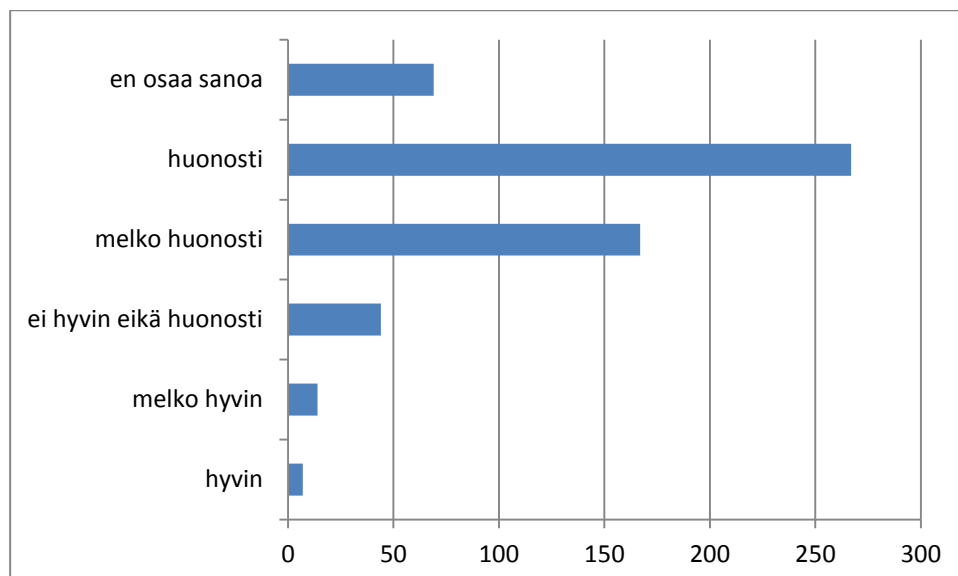
”Nyt itse oltava tosi tomera ja aktiivinen, jotta pääsisi kuntoutumaan.”

Lääkäreiden ammattitaidon puute kuntoutusasioissa mainittiin myös. Lisäksi huonona koettiin se, että järjestelmä on pirstaleinen ja asiakasta pompotellaan taholta toiselle. Erityisesti kehitysvammaisten ja autististen henkilöiden kohdalla koettiin olevan vaikea päästä ylipäättään kuntoutukseen tai sopivaan kuntoutukseen.

Työ ja työllistyminen

Vammaisilla henkilöillä on oikeus tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Heillä on oikeus ansaita elanto valitsemallaan työllä. Työympäristön on oltava avoin, osallistava ja vammaisten henkilöiden saavutettavissa. Oikeus tehdä työtä on turvattava myös niille, jotka ovat vammautuneet palvelussuhteen aikana. Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin toteutuu oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Lisäksi kysyttiin, miten yhdenvertaisia työnsaanti- ja työntekomahdollisuuksia tulisi kehittää.

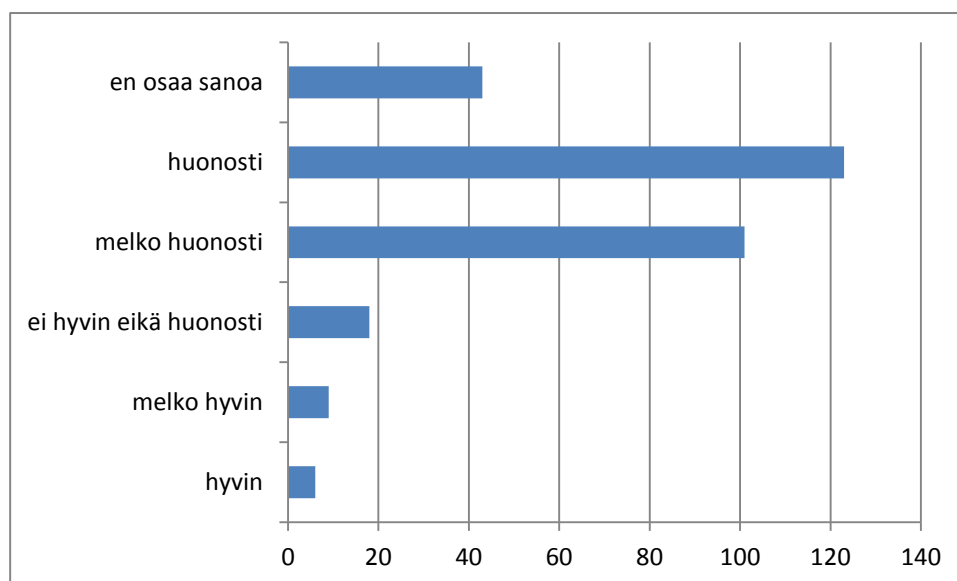
Kuvio 45: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa? Kaikki vastaukset.

Kuvio 45 tekstinä:

hyvin	7
melko hyvin	14
ei hyvin eikä huonosti	44
melko huonosti	167
huonosti	267
en osaa sanoa	69

Kuvio 46: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 46 tekstinä:

hyvin	6
melko hyvin	9
ei hyvin eikä huonosti	18
melko huonosti	101
huonosti	123
en osaa sanoa	43

***”Asenne-esteiden ja rakennetun ympäristön esteiden poistaminen”
Avokysymys työn saamisen ja työnteon yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistämisestä***

Kysymyksessä kysyttiin, miten työnsaantia ja työn tekemistä yhdenvertaisesti muiden kanssa voidaan kehittää. Kuten aiemmista monivalintakysymysten vastauksistakin käy ilmi, oikeuden saada työtä ja tehdä työtä koettiin toteutuvan huonosti. Tämä näkyi myös avoimissa vastauksissa. Isona ongelmana nähtiin asenteet ja näiden muuttamiseksi kaivattiin jälleen kerran paljon tietoa ja koulutusta. Puhuttiin myös vammaisiin henkilöihin kohdistuvasta syrjinnästä. Nähtiin myös, että työnantajia

tulisi kannustaa palkkaamaan vammaisia henkilöitä. Tärkeänä pidettiin sitä, että on olemassa erilaisia tukitoimia ja myös työnantajat olisivat niistä tietoisia. Keinona mainittiin muun muassa veroetu vammaisia työntekijöitä palkkaaville.

”Vaikuttaa asenteisiin, tiedottaa tukimuodoista.”

Korostettiin erilaisten tukipalveluiden ja tukimuotojen merkitystä. Puhuttiin muun muassa työhönvalmennuksesta, työkokeiluista ja mahdollisuudesta käyttää henkilökohtaista avustajaa. Nähtiin tärkeänä, että työtehtäviä voitaisiin räätälöidä henkilölle sopiviksi ja että myös osa-aikatyöhön olisi mahdollisuus.

Kunnon palkka työstä mainittiin useassa vastauksessa. Sen puute nähtiin suurena epäkohtana verrattuna muuhun väestöön. Tässä nostettiin esille enne kaikkea avotyötoiminta, jossa vammaiset henkilöt tekevät työtä hyvin pienellä korvauksella.

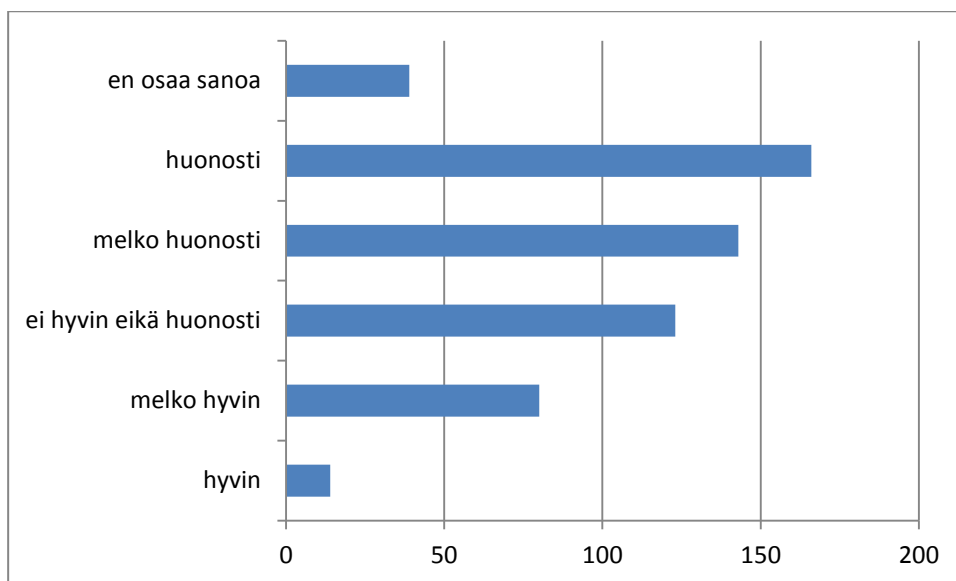
”Avotyö on kyllä vihoviimeinen asia, mikä eriarvoistaa ja riistää vammaisen ihmisoikeutta.”

Työpaikan esteettömyyttä korostettiin työntekomahdollisuuksien turvaamiseksi. Myös vammaisten henkilön koulutusta korostettiin. Vastauksissa kritisoitiin sitä, että eläkettä tarjotaan liian helposti vammaisille henkilöille muun muassa tilanteessa, jossa nuori valmistuu ammattikoulutuksesta.

Riittävä elintaso ja sosiaaliturva

Vammaisille henkilöille tulee turvata oikeus riittävään omaan ja perheidensä elintasoon ja sosiaaliturvaan. Heille tulee turvata riittävä ravinto, vaatetus ja asuminen. Oleellista on kohtuuhintaisten palveluiden, laitteiden ja muun avun saaminen vammaisuuteen liittyviin tarpeisiin. Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan toteutuu ja miten elintasoa ja sosiaaliturvaa tulisi kehittää.

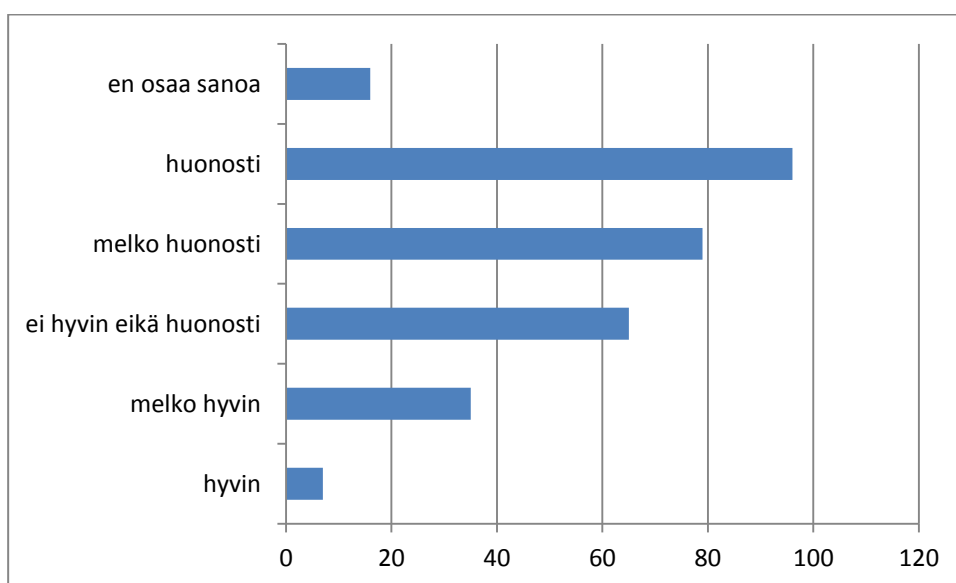
Kuvio 47: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan? Kaikki vastaukset.

Kuvio 47 tekstinä:

hyvin	14
melko hyvin	80
ei hyvin eikä huonosti	123
melko huonosti	143
huonosti	166
en osaa sanoa	39

Kuvio 48: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 48 tekstinä:

hyvin	7
melko hyvin	35
ei hyvin eikä huonosti	65
melko huonosti	79
huonosti	96
en osaa sanoa	16

”Ei pienintä takuueläkettä ja ikuista köyhyyttä. Työtä ja toimeentuloa.”
Avoim kysymys siitä, miten elintaso ja sosiaaliturvaa tulisi kehittää

Kysymyksessä kysyttiin, miten elintaso ja sosiaaliturva tulisi kehittää. Selvimmin vastauksista käy ilmi se, että etuuksien kuten takuueläkkeen taso on riittämätön varsinkin tilanteissa, joissa vammaisuudesta aiheutuu paljon kustannuksia. Erityisesti kiinnitettiin huomiota niihin henkilöihin, jotka elävät koko elämänsä minimitoimeentulon varassa. Monet vastaajista kokivat asiakasmaksut ja omavastuuosuudet sekä lääkekustannukset liian suuriksi verrattuna eläkkeen tasoon. Ratkaisuksi esitettiin muun muassa etuuksien tason nostamista ja maksukattojen yhdistämistä. Etenkin alkuvuoden toimeentulo oli useilla vastaajilla niukkaa, kun maksukatot eivät ole vielä täyttyneet.

”Ei se peruskansaneläke ole niin järin suuri... Siitä kun maksat taksit, lääkkeit, asumisen niin jää aika puhdas nolla käteen.”

”Takuueläkettä nostamalla ja erityisesti kohtuullistamalla asiakasmaksuja.”

Vastauksissa kiinnitettiin huomiota siihen, että vammaisuudesta aiheutuvat kulut tulisi huomioida paremmin. Epäkohtina nähtiin maksulliset apuvälineet ja palveluasumisen suureksi koetut kustannukset. Vammaisuuden perusteella myönnettävien palveluiden tulisi olla maksuttomia.

”Vammaisille tulee myöntää heille kuuluvat etuudet sekä huomioida, että yleensä vammaisen kulut ovat vammasta riippuen suuremmat kuin terveellä.”

Useat vastaajat kokivat suureksi haasteeksi tukijärjestelmän monimutkaisuudet, puutteellisen tiedon eri tukimahdollisuuksista ja vaikeuden hakea tukea. Monissa vastauksissa kaivattiin tukihenkilöä tai muuta henkilöä, joka voisi olla asiakkaan tukena, tiedottaa oikeuksista ja auttaa niiden hakemisessa. Huolta kannettiin niistä, joilla ei ole läheisiä auttamassa ja tukemassa. Uuvuttavaksi koettiin myös pitkät käsittelyajat ja valitusprosessit.

”Tukimuodot ovat nykyisellään niin monimutkaisia ja arvaamattomia / järjenvastaisia, että minäkin olen viimeiset kaksi vuotta saanut n. 200 € liian vähän tukea, sillä en vain kykene selviämään niistä hakemuksista.”

”Olen taistellut Kelan ja sosiaalitoimen kanssa tämän vuoden alusta lähtien. Enää en jaksa.”

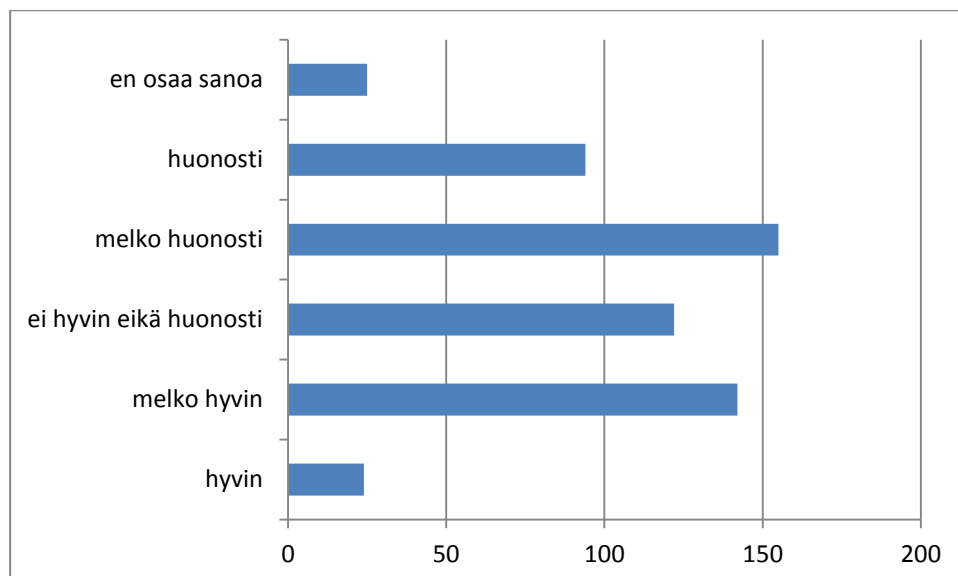
Riittävän toimeentulon osalta mainittiin myös työllistymismahdollisuudet ja oikea palkka tehdystä työstä. Myös perustulo mainittiin useassa vastauksessa ratkaisuna sekä monimutkaiseen sosiaaliturvajärjestelmään että ansiotulojen ja sosiaaliturvan joustavampaan yhdistämiseen.

Kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoiminta ja liikunta

Vammaisilla henkilöillä on oikeus osallistua kulttuurielämään, vapaa-ajantoimintaa ja urheiluun, kehittää luovia, taiteellisia ja älyllisiä kykyjään ja ymmärrystään. On oleellista varmistaa tilojen ja palveluiden esteettömyys ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet.

Vammaisilla henkilöillä on oikeus yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuuri- ja kieli-identiteettiinsä kuten viittomakielten ja kuurojen kulttuurin, tunnustamiseen ja tukeen. Kyselyssä kysyttiin, kuinka hyvin toteutuu oikeus osallistua kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan sekä liikuntaa ja urheiluun ja kuinka hyvin oikeus kulttuuri- ja kieli-identiteetin tukeen toteutuu. Lisäksi kysyttiin, miten näitä osa-alueita tulisi kehittää.

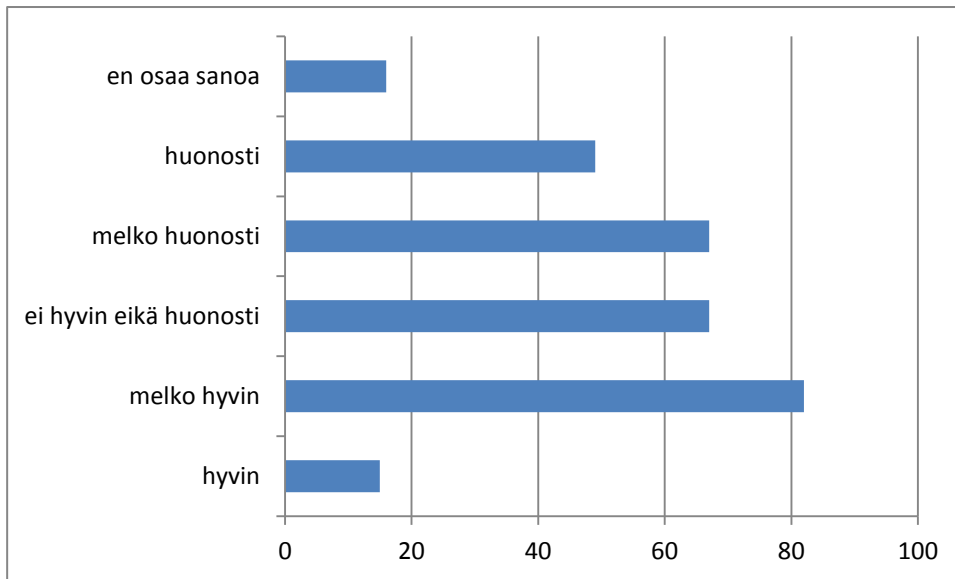
Kuvio 49: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus osallistua kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa? Kaikki vastaukset.

Kuvio 49 tekstinä:

hyvin	24
melko hyvin	142
ei hyvin eikä huonosti	122
melko huonosti	155
huonosti	94
en osaa sanoa	25

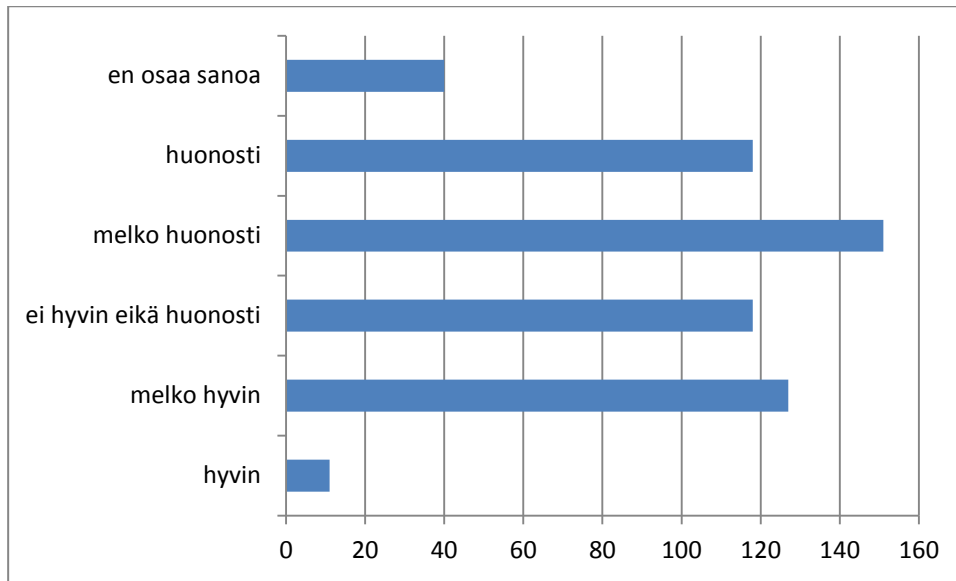
Kuvio 50: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus osallistua kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 50 tekstinä:

hyvin	15
melko hyvin	82
ei hyvin eikä huonosti	67
melko huonosti	67
huonosti	49
en osaa sanoa	16

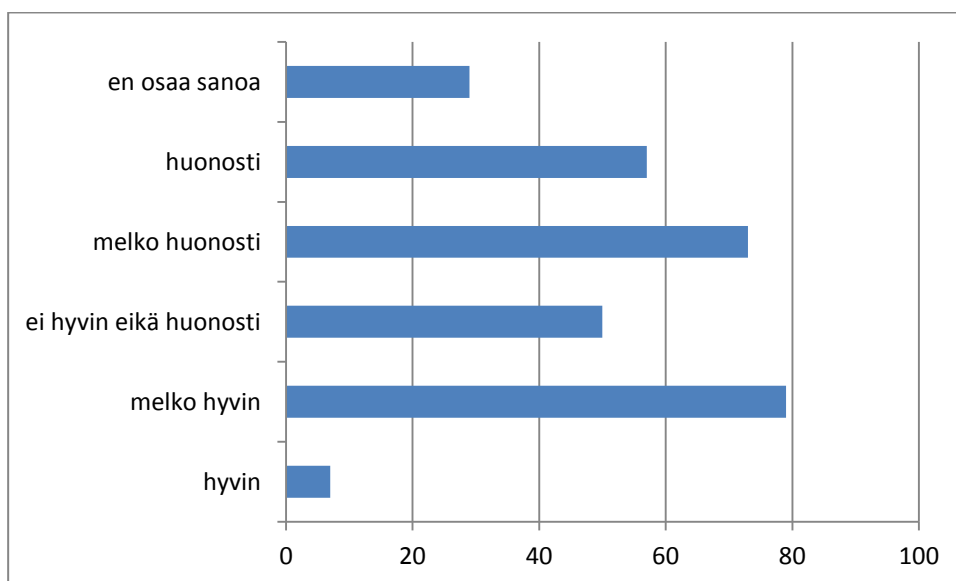
Kuvio 51: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus osallistua liikuntaan ja urheiluun? Kaikki vastaukset.

Kuvio 51 tekstinä:

hyvin	11
melko hyvin	127
ei hyvin eikä huonosti	118
melko huonosti	151
huonosti	118
en osaa sanoa	40

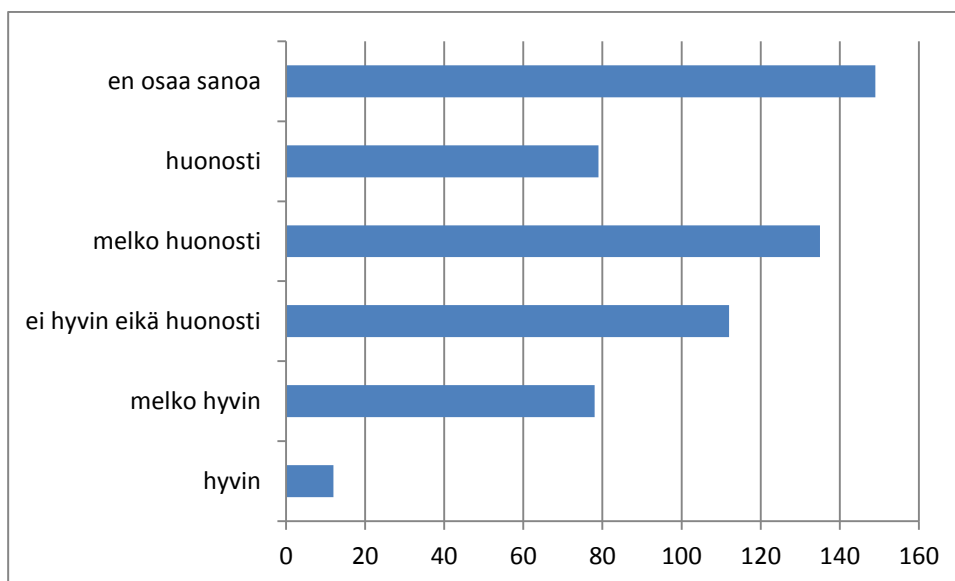
Kuvio 52: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus osallistua liikuntaan ja urheiluun? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 52 tekstinä:

hyvin	7
melko hyvin	79
ei hyvin eikä huonosti	50
melko huonosti	73
huonosti	57
en osaa sanoa	29

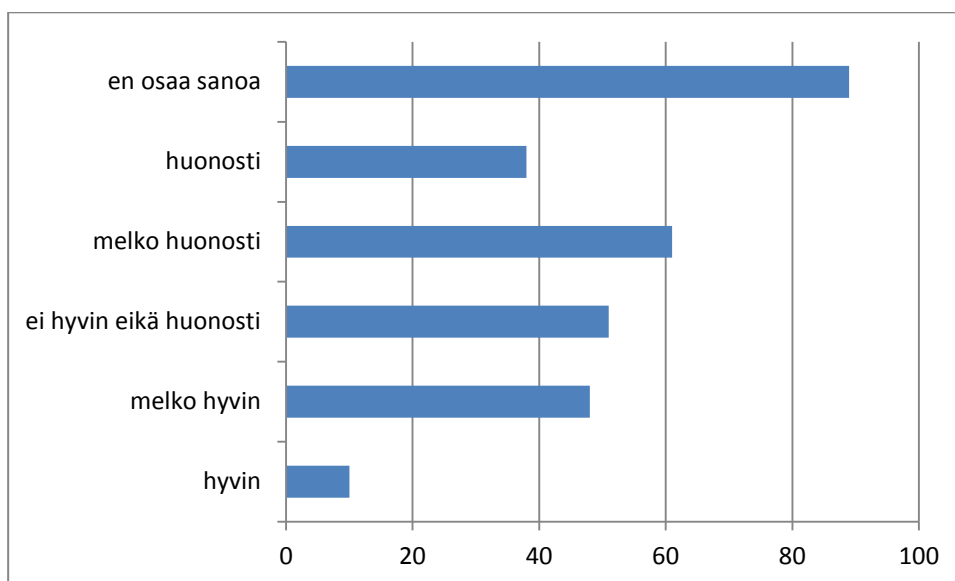
Kuvio 53: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten oikeus yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuuri- ja kieli-identiteettinsä tukeen? Kaikki vastaukset.

Kuvio 53 tekstinä:

hyvin	12
melko hyvin	78
ei hyvin eikä huonosti	112
melko huonosti	135
huonosti	79
en osaa sanoa	149

Kuvio 54: Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten oikeus yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuuri- ja kieli-identiteettinsä tukeen? Vammaisten henkilöiden vastaukset.

Kuvio 54 tekstinä:

hyvin	10
melko hyvin	48
ei hyvin eikä huonosti	51
melko huonosti	61
huonosti	38
en osaa sanoa	89

”Joukkoon muiden kanssa ”

Avoin kysymys siitä, miten oikeutta osallistua kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan tulisi kehittää?

Kysymyksessä kysyttiin, kuinka oikeutta osallistua kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan tulisi kehittää. Kulttuuri-, virkistys-, vapaa-ajantoimintaan ja liikuntaan osallistumisen edellytyksenä pidettiin esteettömiä ja saavutettavia palveluita ja tietoa palveluista. Katsottiin että esteellinen ympäristö estää monessa tapauksessa osallistumisen. Puhuttiin muun muassa induktiosilmukan tarpeesta tiloihin ja inva-pysäköintipaikoista. Pidettiin tärkeänä, että eri vammaryhmien tarpeet voidaan huomioida toiminnoissa.

Osallistumisedellytysten kannalta tärkeinä nähtiin myös riittävät kuljetuspalvelut ja riittävä määrä henkilökohtaisen avustajan apua tai avustavan henkilökunnan apu. Myös riittävät tulkkauspalvelut olivat monen kohdalla edellytyksenä osallistumiselle. Vastauksissa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että henkilökohtaista apua tulisi olla saatavilla myös ilta- ja viikonloppuajaksi. Tärkeäksi asiaksi nousi myös se, että avustaja pääsisi osallistumaan maksutta.

”Käytännössä vammainen siis maksaa omista pienistä tuloistaan kahdet maksut. Tämä aiheuttaa usein sen, että monet ”riennot” jäävät tekemättä. Eihän kukaan tervekkään joudu maksamaan kenkiensä osallistumisesta, miksi vammaisenkaan joutuis maksamaan avustajastaan.”

Osallistumisen esteeksi katsottiin monissa vastauksissa pääsymaksut. Ratkaisuksi oli esitetty esimerkiksi ilmaista sisäänpääsyä, alennuslippuja tai kulttuuri- ja liikuntaseteleitä.

Vastauksissa perättiin sitä, että harrastusseurat huomioisivat vammaiset henkilöt. Tämän toteutuminen vaatisi lisää tietoa. Myös asenteisiin toivottiin tässäkin asiassa muutoksia. Nähtiin tärkeäksi päästä mukaan yleisiin harrastusryhmiin. Toiset näkivät ongelmaksi sen, että erityisryhmille on eriytettyä toimintaa. Toiset vastaajat taas kaipasivat myös erityisryhmiä, jossa tietyn vammaisryhmät tarpeet on huomioitu. Myös kolmannen sektorin yhdistysten rooli nähtiin tärkeänä. Myös tällä osa-alueella nähtiin olevan alueellisia eroja.

Lopuksi ja tulosten hyödyntäminen

Kysely antaa tärkeää tietoa siitä, miten vammaisten henkilöiden oikeuksien koetaan toteutuvan. Tuloksien mukaan oikeuksien koetaan toteutuvan pääsääntöisesti melko huonosti. Kysely nostaa myös selvästi esiin kehittämiskohteita ja tarjoaa ehdotuksia siitä, miten oikeuksien toteutumista tulisi vahvistaa.

Kyselyn tulosten valossa tärkeimmiksi edistettäviksi oikeuksiksi nousee oikeus riittävän elintason ja sosiaaliturvaan sekä eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä. Oikeuden tehdä työtä ja saada työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa koetaan toteutuvan kaikista huonoiten ja se linkittyy vahvasti kahteen edellä mainittuun oikeuteen.

Keinoina oikeuksien edistämiseksi nähtiin ennen kaikkea tietoisuuden lisääminen ja vammaisten henkilöiden osallisuuden varmistaminen sekä omaa elämää koskevissa päätöksissä että laajemmin yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Esteettömyyden ja saavutettavuuden sekä riittävien yksilöllisten palveluiden katsottiin olevan edellytys monien oikeuksien toteutumiselle.

Kyselyn tuloksia ja esitettyjä edistämistapoja hyödynnetään vammaissopimuksen kansallisessa toimintaohjelmatyössä ja suunniteltaessa vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan tulevaa toimintaa. Kyselyn tuloksista tiedotetaan laajasti ja pyritään näin lisäämään eri toimijoiden tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista ja niiden toteutumisesta.

Liite

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus

Kysely oikeuksien toteutumisesta vammaisten ihmisten arjessa

Tausta

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus (vammaissopimus) astui Suomessa voimaan 10.6.2016. Nyt valmistellaan ensimmäistä toimintaohjelmaa vammaissopimuksen täytäntöön panemiseksi. Tämän työ pohjaksi vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta kartoittaa oikeuksien toteutumisen nykytilaa ja haasteita. Tämä kysely toimii pohjana tälle työlle.

Pyydämme henkilöitä arvioimaan omasta näkökulmastaan nykytilaa omassa arkiympäristössä ja listaamaan omasta mielestään keskeisimpiä kehittämiskohteita. Kyselyyn voivat vastata vammaiset henkilöt, vammaisten henkilöiden omaiset ja läheiset sekä vammaisjärjestöjen ja kunnallisten vammaisneuvostojen toimijat.

Perustiedot

1. Ikä

alle 25
25–39
40–55
56–65
66–

2. Sukupuoli

nainen
mies

3. Asuinalue

Etelä-Suomi
Itä-Suomi
Keski-Suomi
Länsi-Suomi
Pohjois-Suomi

4. Olen

vammainen henkilö
omainen tai läheinen
muu

Vammaisten henkilöiden osallisuus

(Vammaissopimus artiklat 4.3)

Vammaissopimus edellyttää, että vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksenteossa neuvotellaan vammaisten henkilöiden kanssa ja heidät osallistetaan päätöksentekoon. Myös vammaiset lapset tulee osallistaa heitä koskevaan päätöksentekoon.

1. Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden osallistaminen tällä hetkellä toteutuu?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

2. Millä keinoin osallistamista tulisi mielestäsi vahvistaa?

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

(Vammaissopimus artiklat 5, 6, 7 ja 12)

Kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä. Kaikki ovat oikeutettuja ilman syrjintää yhdenvertaiseen suojaan ja yhdenvertaisiin etuihin. Vammaisuuteen perustuva syrjintä on kielletty. Vammaissopimuksessa on kiinnitetty erityistä huomiota vammaisten lasten ja naisten asemaan. Heidän tulee voida nauttia kaikista oikeuksista yhdenvertaisesti muiden kanssa.

3. Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus toteutuu?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

4. Miten mielestäsi yhdenvertaisuutta tulisi vahvistaa?

5. Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten lasten oikeudet toteutuvat?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

6. Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten naisten oikeudet toteutuvat?
- hyvin
 - melko hyvin
 - ei hyvin eikä huonosti
 - melko huonosti
 - huonosti
 - en osaa sanoa
7. Miten mielestäsi vammaisten lasten ja naisten oikeuksien toteutumista tulisi vahvistaa?

Tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen

(Vammaissopimus artiklat 8 ja 31)

Tietoisuutta vammaisista henkilöistä tulee lisätä ja torjua vammaisiin henkilöihin liittyviä stereotyyppioita, ennakkoluuloja ja haitallisia käytäntöjä. Vammaissopimuksen täytäntöönpanoa varten on kerättävä tilasto- ja tutkimustietoa.

8. Kuinka hyvin koet, että eri toimijat ovat tietoisia vammaisten henkilöiden oikeuksista?
- hyvin
 - melko hyvin
 - ei hyvin eikä huonosti
 - melko huonosti
 - huonosti
 - en osaa sanoa
9. Onko mielestäsi vammaisuudesta hyvin saatavilla tietoa yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi?
- hyvin
 - melko hyvin
 - ei hyvin eikä huonosti
 - melko huonosti
 - huonosti
 - en osaa sanoa
10. Miten mielestäsi tietoisuutta tai tietopohjaa tulisi lisätä?

Esteettömyys ja saavutettavuus

(Vammaissopimus artiklat 9 ja 21)

Vammaisille henkilöille tulee taata yhdenvertaisesti muiden kanssa pääsy fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään. Pääsy tulee turvata muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin sekä muihin yleisölle avoimiin

palveluihin. Oikeuden tulee toteutua yhdenvertaisesti sekä kaupunki- että maaseutualueella.

Vammaisilla henkilöillä tulee olla oikeus ilmaisu- ja mielipiteenvapauteen ja tiedonsaantiin. Tähän sisältyy vapaus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoja ja ajatuksia valitsemaansa viestintämuotoa käyttäen. Yksityisiä tahoja ja viestimiä tulee kannustaa antamaan tietoa ja palveluja saavutettavassa muodossa.

Suurelle yleisölle tarkoitetut tiedot tulee olla vammaisten henkilöiden saavutettavissa ilman lisäkuluja. Vammaisten henkilöiden tulee voida käyttää valitsemaansa viestintäkeinoa, kuten viittomakieltä, pistekirjoitusta, puhetta tukevaa ja korvaavaa viestintää kaikessa virallisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonsaannissa.

11. Kuinka hyvin mielestäsi fyysisen ympäristön esteettömyys toteutuu?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

12. Kuinka hyvin mielestäsi tiedottamisen ja viestinnän esteettömyys ja saavutettavuus toteutuvat?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

13. Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden ilmaisu- ja mielipiteenvapaus toteutuvat?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

14. Miten mielestäsi esteettömyyttä ja ilmaisu- ja mielipiteen vapautta tulisi edistää?

Eläminen itsenäisesti ja osallisuus

(Vammaissopimus artiklat 12, 14, 19 j 29)

Vammaisilla henkilöillä tulee olla yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä se, missä ja kenen kanssa ha asuvat. Vammaisen henkilön

saatavilla on oltava palveluja, joita tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta yhteisössä. Tällaisia palveluita ovat muun muassa asumispalvelut ja henkilökohtainen apu. Koko väestölle tarkoitettut palvelut tulee olla vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa. Itsenäisen elämän tukena tulee olla myös erityispalveluita, tukitoimia ja mukautustoimenpiteitä.

Vammaisille henkilöille tulee järjestää tuki, jota he tarvitsevat päätöksenteossa. Vammaisilla henkilöillä tulee olla muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään.

15. Kuinka mielestäsi vammaisten henkilöiden oikeus valita asuinpaikkansa ja se, missä ja kenen kanssa haluavat asua, toteutuu?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

16. Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden saatavilla on palveluja, jotka tukevat itsenäistä elämistä ja osallisuutta yhteisössä?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

17. Kuinka hyvin mielestäsi vammaiset henkilöt saavat tarvitsemansa tuen päätöksenteossa?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

18. Kuinka hyvin mielestäsi vammaisten henkilöiden yhdenvertainen mahdollisuus osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään toteutuu?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

19. Miten mielestäsi vammaisten henkilöiden osallisuutta ja mahdollisuutta itsenäiseen elämään tulisi vahvistaa?

20. Miten mielestäsi vammaisten henkilöiden osallistumista poliittiseen ja julkiseen elämään tulisi vahvistaa?

Liikkuminen

(Vammaissopimus artiklat 18 ja 20)

Vammaisilla henkilöillä on oikeus mahdollisimman itsenäiseen henkilökohtaiseen liikkumiseen. Se tulee varmistaa helpottamalla liikkumista sillä tavalla kuin ja silloin kun he haluavat ja järjestää siinä tarvittava kohtuullinen apu ja tuki. On tärkeää turvata myös esteetön pääsy kuljetukseen ja esteetön tiedonsaanti palveluista.

21. Kuinka hyvin mielestäsi mahdollisuus itsenäiseen henkilökohtaiseen liikkumiseen toteutuu vammaisilla henkilöillä?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

22. Kuinka hyvin mielestäsi liikenteen esteettömyys toteutuu?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

23. Miten mielestäsi liikkumisen vapautta ja esteetöntä liikkumista tulisi kehittää?

Koulutus

(Vammaissopimus artikla 24)

Vammaisilla henkilöillä on oikeus koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisia henkilöitä ei saa sulkea yleisen koulujärjestelmän ulkopuolelle vammaisuutensa perusteella. Vammaisten henkilöiden tulee päästä osallistamaan, hyvälaatuiseen ja maksuttomaan ensimmäisen ja toiseen asteen koulutukseen omilla lähiyhteisöissään. Vammaisia henkilöitä varten tulee tehdä heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset. Heidän tulee saada yleisessä koulutusjärjestelmässä tarvitsemansa tuki.

24. Kuinka hyvin mielestäsi oikeus osallistavaan (inklusiiviseen) opetukseen toteutuu?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

25. Kuinka hyvin mielestäsi oikeus tarvittaviin tukitoimiin ja kohtuullisiin mukautuksiin toteutuu koulutuksessa?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

26. Miten mielestäsi yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia tulisi kehittää?

Terveys ja kuntoutus

(Vammaissopimus artikkelit 25 ja 26)

Vammaisilla henkilöillä on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Vammaisille henkilöille tulee järjestää samanlaajuiset, -laatuiset ja -tasoiset maksuttomat tai kohtuuhintaiset palvelut kuin muille. Lisäksi vammaisilla henkilöillä on oikeus terveyspalveluihin, joita he tarvitsevat erityisesti vammaisuutensa vuoksi. Terveydenhuollon palvelut tulee järjestää mahdollisimman lähellä ihmisen omia yhteisöjä, myös maaseudulla.

Vammaisille henkilöille tulee järjestää laaja-alaisia kuntoutuspalveluita muun muassa vertaistuen avulla, jotta he voivat saavuttaa ja säilyttää mahdollisimman suuren itsenäisyyden, täysimääräiset ruumiilliset, henkiset ja sosiaaliset kyvyt sekä täysimääräisen osallisuuden ja osallistumisen kaikilla elämänaloilla.

27. Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden pääsy terveyspalveluihin yhdenvertaisesti muiden kanssa?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

28. Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu pääsy kuntoutukseen?

- hyvin

melko hyvin
ei hyvin eikä huonosti
melko huonosti
huonosti
en osaa sanoa

29. Miten mielestäsi tulisi kehittää pääsyä terveystalouteen ja kuntoutukseen?

Työ ja työllistyminen

(Vammaissopimus artikla 27)

Vammaisilla henkilöillä on oikeus tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Heillä on oikeus ansaita elanto valitsemallaan työllä. Työympäristön on oltava avoin, osallistava ja vammaisten henkilöiden saavutettavissa. Oikeus tehdä työtä on turvattava myös niille, jotka ovat vammautuneet palvelussuhteen aikana.

30. Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa?

hyvin
melko hyvin
ei hyvin eikä huonosti
melko huonosti
huonosti
en osaa sanoa

31. Miten mielestäsi tulisi kehittää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada työtä ja tehdä työtä?

Riittävä elintaso ja sosiaaliturva

(Vammaissopimus artikla 28)

Vammaisille henkilöille tulee turvata oikeus riittävään omaan ja perheidensä elintasoon ja sosiaaliturvaan. Heille tulee turvata riittävä ravinto, vaatetus ja asuminen. Oleellista on kohtuuhintaisten palveluiden, laitteiden ja muun avun saaminen vammaisuuteen liittyviin tarpeisiin.

32. Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan?

hyvin
melko hyvin
ei hyvin eikä huonosti
melko huonosti
huonosti
en osaa sanoa

33. Miten mielestäsi tuli kehittää vammaisten henkilöiden elintasoja ja sosiaaliturvaa?

Kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoiminta ja urheilu

(Vammaissopimuksen artikla 30)

34. Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus osallistua kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

35. Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten henkilöiden oikeus osallistua liikuntaan ja urheiluun?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

36. Kuinka hyvin mielestäsi toteutuu vammaisten oikeus yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuuri- ja kieli-identiteettinsä tukeen?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin eikä huonosti
- melko huonosti
- huonosti
- en osaa sanoa

37. Miten mielestäsi tulisi kehittää vammaisten henkilöiden oikeutta osallistua kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja liikuntaan?

Yleistä vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämisestä

38. Mitkä seuraavat vammaissopimuksen osa-alueista ovat tärkeimpiä edistettäviä seuraavan kahden vuoden aikana?

(valitse 2)

- Vammaisten henkilöiden osallisuus päätöksenteossa
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen
Esteettömyys ja saavutettavuus
Eläminen itsenäisesti ja osallisuus
Liikkuminen
Koulutus
Terveys ja kuntoutus
Työ ja työllistyminen
Riittävä elintaso ja sosiaaliturva
Kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoiminta ja liikunta

39. Mitä muuta haluat tuoda esiin vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseen liittyen?

Kiitos vastauksesta!